

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**ПОТЕНЦІАЛ І РОЗВИТОК
ПІДПРИЄМСТВА**

**Методичні рекомендації
до практичних завдань
для студентів спеціальності 051 "Економіка"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2020**

УДК 658.011:005.412(07.034)

П64

Укладач М. П. Мартіянова

Затверджено на засіданні кафедри економіки підприємства та менеджменту.

Протокол № 1 від 29.08.2020 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Потенціал і розвиток підприємства [Електронний ресурс] :
П64 методичні рекомендації до практичних завдань для студентів спеціальності 051 "Економіка" першого (бакалаврського) рівня / уклад. М. П. Мартіянова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 82 с.

Подано методичні рекомендації до виконання практичних завдань різного рівня складності, що згруповані за двома змістовими модулями за провідними темами навчальної дисципліни, методичні рекомендації до їх вирішення й приклади розв'язання задач. Завдання охоплюють усі теми навчальної дисципліни та призначені сприяти поглибленому й самостійному вивченню дисципліни, а також набуттю необхідних практичних навичок.

Рекомендовано для студентів спеціальності 051 "Економіка" першого (бакалаврського) рівня всіх форм навчання.

УДК 658.011:005.412(07.034)

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2020

Вступ

Сучасний економічний розвиток свідчить про необхідність використання нових теоретичних підходів, прикладного інструментарію, які уможливають ефективне подолання підприємствами різних рівнів невизначеності динамічного ринкового середовища та дають змогу своєчасно адаптуватися до нього. Тому в умовах ринку, що характеризується нестабільністю цілей підприємства, обумовленою мінливістю попиту та пропозиції, цін на товари і чинники виробництва, змінами в конкурентному середовищі й іншими чинниками, одним із першочергових завдань керівництва підприємства є формування і оцінка поточних і перспективних можливостей підприємства, тобто його потенціалу.

Метою виконання практичних завдань із навчальної дисципліни: "Потенціал і розвиток підприємства" є набуття студентами спеціальних компетенцій, практичних вмінь і навичок у вирішенні певного кола економічних задач, що постають перед вітчизняними підприємствами на сучасному етапі розвитку економіки.

Практичні завдання охоплюють провідні теми, які вивчаються в межах навчальної дисципліни, та включають два модулі, кожен з яких складається із завдань різного рівня складності. Завдання розташовані за модулями та темами згідно типової програми. Кожне завдання має певний шифр, розроблений на основі галузевого стандарту вищої освіти, який встановлює вимоги до змісту, обсягу й рівня освітньої та фахової підготовки спеціалістів певної кваліфікації в Україні. Шифр містить декілька складових: номер модуля, номер теми згідно з нормативним стандартом, шифр компетенції, номер завдання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

сутність економічної категорії "потенціал підприємства", класифікацію потенціалу підприємства;

характеристику структури потенціалу підприємства та визначення основних елементів потенціалу;

цілі оцінювання потенціалу підприємства;

поняття вартості та її модифікації;

основні методичні підходи до оцінювання потенціалу підприємства (витратний, порівняльний, результатний);

методи оцінювання потенціалу підприємства;

ВМІТИ:

визначати основні чинники формування та розвитку потенціалу підприємства;

оцінювати рівень конкурентоспроможності потенціалу підприємства за допомогою існуючих методів;

визначити основні конкурентні переваги підприємства;

використовувати різноманітні прийоми та методи для оцінювання вартості підприємств;

визначати ринкову вартість окремих складових елементів потенціалу підприємства;

складати звіт про оцінювання майна.

Методичні рекомендації до розв'язання практичних завдань

Змістовий модуль 1 Економічна сутність потенціалу підприємства

Необхідність одержання відповідного рівня професійної кваліфікації висуває конкретні вимоги до оволодіння студентом певною сукупністю компетенцій, вмінь та знань. Практичні завдання різного рівня складності та спрямованості дають можливість опрацювання студентом у процесі їх виконання певних компетенцій, функцій та завдань діяльності, що має забезпечити підготовку висококваліфікованих фахівців.

Розглянемо на прикладі еталонні розв'язання практичних задач різного рівня складності.

Тема 2. Структура і графологічна модель потенціалу підприємства

Задача-приклад 2.1.

Підприємство "Лебідь" оцінює конкурентоспроможність власного потенціалу. Інформацію щодо економічного оцінювання потенціалу "Лебідь" та основних конкурентів наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Вихідні дані

Показники	Од. вим.	Підприємство		
		Лебідь	Київ	Харків
1	2	3	4	5
Виручка від реалізації	тис. грн	650	610	630
Операційний прибуток	тис. грн	250	230	200
Чистий прибуток	тис. грн	180	150	160

1	2	3	4	5
Середня чисельність	осіб	15	17	19
Доля ринку	%	5	8	9
Обсяг товарної продукції	тис. грн	680	650	670
Якість продукції	%	65	73	70
Залишок оборотних коштів, що нормуються	тис. грн	17,2	15,3	11,8
Власний капітал	тис. грн	17,0	11,1	27,7
Товарні запаси	тис. грн	16,2	16,5	21,4
Грошові кошти	тис. грн	0,6	1,0	0,7
Короткострокові зобов'язання	тис. грн	7,4	6,2	8,1
Середньорічна вартість активів	тис. грн	39,2	41,3	54,1
Темпи зростання виручки від реалізації	%	119,0	115,5	131,0
Середня вартість ОВЗ	тис. грн	12,1	10,3	15,4
Фонд оплати праці	тис. грн	270	270	270
Віковий склад персоналу до 45 років	%	63,0	58,2	65,5
Рівень освіти	% з вищою	7,7	7,2	9,1
Ділові якості менеджерів	бали	9	7	8
Ціна за одиницю продукції	грн	35,8	34,2	33,5
Витрати на рекламу % до загальних витрат	%	6	9	4
Широта асортименту	бали	7	6	8

Завдання:

1. За допомогою методу "Квадрат потенціалу" дайте оцінку потенціалу підприємства "Лебідь" за складовими (табл. 2), використовуючи низку показників з урахуванням відповідної ваги цих показників:

виробництво, розподіл і збут продукції: темпи зростання виручки від реалізації (вага – 1,15), фондівіддача (1,10), фондоозброєність (1,10), якість продукції (1,35), рентабельність виробництва (1,30);

організаційна структура і менеджмент: віковий склад персоналу (1,15); рівень освіти (1,15), ділові якості менеджерів (1,30), продуктивність праці (1,15), середньомісячна оплата праці (1,25);

маркетинг: доля ринку (1,30), ціна за одиницю продукції (1,35), витрати на рекламу (1,10), широта асортименту (1,25).

фінанси: рентабельність власного капіталу (1,15), рентабельність активів (1,15), коефіцієнт абсолютної ліквідності (1,10), коефіцієнт оборотності активів (1,10), виторг на одного працюючого (1,25), прибуток на одного працюючого (1,25).

2. Зобразіть графічно квадрат потенціалу підприємства "Лебідь", зробіть висновки. Дайте рекомендації керівництву щодо управління потенціалу даного підприємства.

Розв'язання:

Основні формули:

1. Виробництво, розподіл та збут:

$$\text{Фондовіддача} = \frac{\text{ТП}}{\text{ОВЗ}}; \quad (1.1)$$

$$\text{Фондоозброєність} = \frac{\text{ОВЗ}}{\text{чисельність робочих}}; \quad (1.2)$$

$$\text{Рентабельність виробництва} = \frac{\text{Прибуток}}{\text{ОВЗ} + \text{НОС}}; \quad (1.3)$$

2. Фінансова потужність:

$$\text{Рентабельність власного капіталу} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}}; \quad (1.4)$$

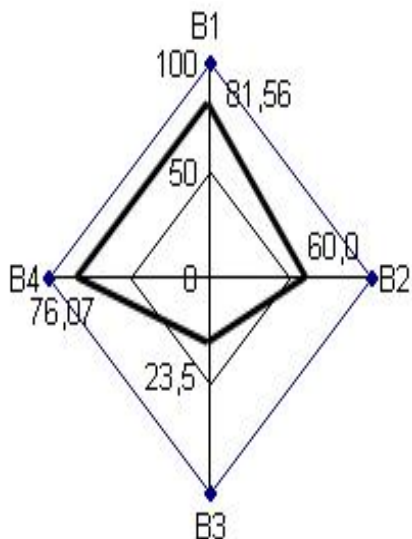
$$\text{Рентабельність активів} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Активи}}; \quad (1.5)$$

$$\text{Коефіцієнт абсолютної ліквідності} = \frac{\Sigma \text{Грошових засобів}}{\text{Короткострокові зобов'язання}}; \quad (1.6)$$

$$\text{Коефіцієнт оборотності активів} = \frac{\text{Виручка}}{\text{Активи}}. \quad (1.7)$$

Розрахунок показників конкурентоспроможності

Вихідні дані	Вага	Львів	Київ	Харків	Місце	Місце з вагою
Виробництво, розподіл та збут продукції						
1. Темпи зростання виробництва	1,15	119,0	115,3	131	2	2,3
2. ФО	1,1	0,76	0,57	0,81	3	3,3
3. ФВ	1,1	56,2	59,2	40,9	2	2,2
4. Якість продукції	1,35	65	73	70	3	4,05
5. $P_{\text{вир-ва}}$	1,3	26,47	23,08	23,88	1	1,3
Σ	6	–	–	–	12	13,2
Організаційна структура і менеджмент						
1. Віковий склад	1,15	63	58,2	65,5	2	2,3
2. Рівень освіти	1,15	7,7	7,2	9,1	2	2,3
3. Ділові якості	1,30	9	7	8	1	1,3
4. Продуктивність праці	1,5	43,33	15,88	33,16	1	1,15
5. Середня заробітна плата	1,25	18,67	15,89	14,21	1	1,25
Σ	–	–	–	–	7	8,3
Маркетинг						
1. Доля ринку	1,3	5	8	9	3	3,9
2. Ціна за одиницю	1,35	35,8	34,5	33,5	3	4,05
3. Витрати на рекламу	1,10	6	9	4	2	2,2
4. Широта асортименту	1,25	7	6	8	2	2,5
Σ	–	–	–	–	12	12,65
Фінанси						
1. Рентабельність власного капіталу	1,15	458,15	1335,4	572,6	2	2,30
2. Рентабельність активів	1,15	0,08	363,19	295,11	3	4,5
3. Коеф. абсол. лікв.	1,10	0,55	0,161	0,086	1	1,1
4. Коеф. оборотності активів	1,10	16,56	14,77	11,65	1	1,1
5. Виробіток на 1 працівника	1,25	45,33	35,24	35,26	2	2,5
6. Прибуток на 1 працівника	1,25	12	8,82	8,42	1	1,25
Σ	5,85	–	–	–	10	9,4

$$A_i = 100 - (D_j - n) \times \frac{100}{n \times (m - 1)};$$

$$A_1 = 100 - (10,98 - 8) \times \frac{100}{8 \times (3 - 1)} = 81,56;$$

$$A_2 = 100 - (10,8 - 6) \times \frac{100}{6 \times (3 - 1)} = 60,0;$$

$$A_3 = 100 - (12,65 - 5) \times \frac{100}{5 \times (3 - 1)} = 23,5;$$

$$A_4 = 100 - (10,35 - 7) \times \frac{100}{7 \times (3 - 1)} = 76,07.$$

Висновки:

квадрат потенціалу має вигляд неправильного квадрату. Один з векторів – маркетинговий потенціал має значно меншу довжину порівняно з іншими. Це свідчить про те, що найбільші проблеми у досліджуваного підприємства саме в цьому секторі роботи.

1. Оцінивши кожен з окремих складових потенціалу підприємства, можна зробити наступні висновки:

виробництво, розподіл і збут – за даною складовою підприємство "Лебідь" займає непогані позиції. Але треба більше уваги приділити якості продукції, що стане запорукою прискорення зростання темпів виручки від реалізації;

організаційна структура і менеджмент – за даною складовою підприємство також займає непогані позиції, але треба приділити увагу низькому рівню заробітної плати, що може призвести до погіршення ситуації з кадровим забезпеченням;

маркетинг – дана складова є дуже проблемною для підприємства. Низька доля ринку, висока ціна на продукцію підприємства за значними витратами на рекламу та достатній широті асортименту свідчать про недоліки в організації маркетингової роботи на підприємстві;

фінанси – за даною складовою підприємство займає також непогані позиції, прибуток та виробіток на одного працівника вище ніж у підприємств конкурентів, висока рентабельність активів.

2. Основною пропозицією є налагодження роботи маркетингових підрозділів підприємства, зниження ціни продукції, а також проведення

більш ефективної рекламної політики. Також треба приділити увагу збільшенню середньої заробітної плати, щоб уникнути плинності кадрів.

Тема 6. Теоретичні основи оцінювання потенціалу підприємства

Задача-приклад 6.1.

Аналітична оцінка взаємодії чинників, які визначають принцип найліпшого й найефективнішого використання, дала змогу підприємцю відібрати три можливі варіанта забудови земельної ділянки. З урахуванням місцезнаходження, ресурсної якості землі, технологічної обґрунтованості кожного з варіантів визначена вартість забудови: житлового проєкту – 2 250 тис. грн; торговельного центру – 3 600 тис. грн; офісного будинку – 2 875 тис. грн.

На основі наведених у табл. 3 прогнозних даних щодо дохідності названих альтернативних варіантів обґрунтуйте, який із них відповідає вимогам найліпшого й найефективнішого використання ділянки землі.

Таблиця 3

Співставлення дохідності різних варіантів забудови земельної ділянки, (тис. грн)

№ п/п	Варіанти забудови			
	Показник та алгоритм їх розрахунку	Житловий проєкт	Торговельний центр	Офісний будинок
1	Потенційний річний валовий дохід	500	1250	750
2	Недовикористання та втрати в разі збору платежів	25	125	100
3	Інший дохід	15	50	25
4	Операційні витрати	150	600	250
5	Резерв на заміщення зношених активів	15	50	25
6	Коефіцієнт капіталізації для будівель і споруд	0,1310	0,1400	0,1300
7	Коефіцієнт капіталізації для землі	0,18	0,18	0,18

Розв'язання:

1. Визначимо дійсний валовий дохід за варіантами:

1.1. $500 - 25 + 15 = 490$ тис. грн.

1.2. $1\ 250 - 125 + 50 = 1\ 175$ тис. грн.

1.3. $750 - 100 + 25 = 675$ тис. грн.

2. Визначимо чистий операційний дохід за варіантами:

2.1. $490 - 150 - 15 = 325$ тис. грн.

2.2. $1\ 175 - 600 - 50 = 525$ тис. грн.

2.3. $675 - 250 - 25 = 400$ тис. грн.

3. Визначимо чистий операційний дохід, який припадає на будівлі та споруди, за варіантами:

3.1. $2\ 250 \times 0,1310 = 294,75$ тис. грн.

3.2. $3\ 600 \times 0,1400 = 504,00$ тис. грн.

3.3. $2\ 875 \times 0,1300 = 373,75$ тис. грн.

4. Визначимо чистий залишковий дохід від землі за варіантами:

4.1. $325 - 294,75 = 30,25$ тис. грн.

4.2. $525 - 504,00 = 21,00$ тис. грн.

4.3. $400 - 373,75 = 26,25$ тис. грн.

5. Визначимо розрахункову остаточну вартість землі за варіантами:

5.1. $30,35 / 0,18 = 168,06$ тис. грн.

5.2. $21,00 / 0,18 = 116,67$ тис. грн.

5.3. $26,25 / 0,18 = 143,83$ тис. грн.

Висновок:

найліпший і найефективніший варіант використання земельної ділянки відповідає його забудові житлом.

Задача-приклад 6.2.

Вартість адміністративних будівель підприємства оцінюється в 150 тис. грн. Прогнозується її щорічне зростання на 12 % з урахуванням перспективності місця розташування та потенційного попиту на аналогічні об'єкти.

Визначте майбутню вартість адміністративних будівель через п'ять років.

Формула:

$$FV = PV(1 + r)^n, \quad (1.8)$$

де FV – майбутня вартість;

PV – первинний внесок (поточна вартість);

r – процентна ставка (ставка дисконту);

n – число періодів нарахування процентів.

Розв'язання:

Майбутню вартість визначимо за формулою $FV = PV(1 + r)^n$, значення фактору майбутньої вартості для $r = 12\%$ і $n = 5$ років.

$$FV = 150 \times (1 + 0,12)^5 = 150 \times 1,7623 = 264,35 \text{ (тис. грн.)}$$

Задача-приклад 6.3.

Яку суму сьогодні необхідно депонувати в банк під 20 % річних зі щоквартальним нарахуванням відсотків для того, щоб через рік мати змогу придбати у власність бізнес вартістю 100 тис. грн?

Формула:

$$PV = \frac{FV}{(1 + r)^n}. \quad (1.9)$$

Розв'язання:

Поточну вартість визначаємо за формулою:

$$PV = \frac{100}{\left(1 + \frac{0,2}{4}\right)^{1 \times 4}} = 100 \times \frac{1}{(1 + 0,05)^4} = 100 \times 0,8227 = 82,27 \text{ (тис. грн.)}$$

Висновок:

щоб отримати через рік можливість стати власником бізнесу вартістю 100 тис. грн, сьогодні необхідно депонувати в банк під 20 % річних зі щоквартальним нарахуванням відсотків 82,27 тис. грн.

Змістовий модуль 2

Оцінювання потенціалу підприємства

Тема 8. Оцінювання вартості земельної ділянки, будівель і споруд

Задача-приклад 8.1.

Українська інвестиційно-фінансова група вивчає можливість купівлі незабудованої земельної ділянки для організації супермаркету електроніки загальною площею 1 600 м². Витрати на освоєння та благоустрій території оцінені у 15 000 грн. Крім того територія віддалена на 5 км від залізничного та на 4 км від автовокзалу. Ділянка знаходиться у Києві та віддалена від центра міста на 4 км.

Визначте ринкову вартість земельної ділянки, якщо нормативна рентабельність використання становить 6 %, а коефіцієнт капіталізації – 3 %.

Розв'язання:

1. Розраховуємо приведену відстань від об'єкта оцінювання до адміністративного центру, залізничного автовокзалу:

$$R = \sqrt{\frac{5 \times 5 + 4 \times 4 + 4 \times 4}{3}} = 4,36.$$

2. Визначимо поправку до вартості земельної ділянки, яка відображає її віддаленість від транспортних комунікацій та адміністративного центру регіону:

$$K_R = \frac{0,905 \times 2\,500^{0,045}}{4,36^{0,109}} = 1,096.$$

3. Визначаємо базову вартість земельних ділянок у Києві:

$$V_{\text{грн/м}^2} = 194,5 \times \frac{5\,000}{1\,600} \times 0,0736 \times 2\,500^{0,476} = 556,28 \text{ грн.}$$

4. Визначаємо вартість земельної ділянки:

$$V_{\text{зем}} = \frac{556,28 \times 0,06}{0,03} \times 0,413 \times 1,096 \times 1\,600 = 805\,747,9 \text{ грн.}$$

Тема 9. Оцінювання ринкової вартості машин і обладнання

Задача-приклад 9.1.

Строк економічного життя фрезерного верстата складає 16 років, на момент оцінювання він відпрацював на машинобудівному заводі в нормальних умовах 4,5 роки.

Визначте коефіцієнт фізичного зносу верстата.

Розв'язання:

$$1\text{-й вид} = 900 \times 20 = 18\ 000 \text{ грн.}$$

$$2\text{-й вид} = 450 \times 50 = 24\ 000 \text{ грн.}$$

$$3\text{-й вид} = 120 \times 30 = 3\ 600 \text{ грн.}$$

$$1\text{-й вид} = 18\ 000 \times 1,35 = 24\ 300 \text{ грн.}$$

$$2\text{-й вид} = 24\ 000 \times 1,15 = 27\ 600 \text{ грн.}$$

$$3\text{-й вид} = 3\ 600 \times 1,1 = 3\ 960 \text{ грн.}$$

Вартість технологічної лінії:

$$24\ 300 + 27\ 600 + 3\ 960 = 55\ 860 \text{ грн.}$$

Тема 10. Нематеріальні активи і методи їх оцінювання

Задача-приклад 10.1.

Науково-виробничий центр розглядає можливість комерційного оприлюднення власних прикладних досліджень нових методів нанесення хімічно стійкого покриття. Виходячи з досвіду реалізації аналогічних проєктів, встановлено, що коефіцієнт "інформаційного шуму" в Україні сягає 0,3, коефіцієнт коригування на популярність центру становить 0,75, а коефіцієнт техніко-економічного старіння – 0,15. Середня ціна одного примірника (друкованого, електронного, візуального чи аудіо типу) встановлена 14 500 грн. Прогнозований тираж видання примірників усіх видів становить 100 екземплярів. Обсяг публікації становить 150 друк. арк.

Розв'язання:

розрахункова вартість науково-технічної інформації науково-виробничого центру становить:

$$V_{\text{НТП}} = \frac{0,3 \times 14\ 500 \times 100 \times 0,75}{150 \times 0,15} = 14\ 500 \text{ грн.}$$

Тема 11. Трудовий потенціал підприємства та його оцінювання

Задача-приклад 11.1.

Визначте трудовий потенціал підприємства, виходячи з таких вихідних даних:

продуктивність праці співробітника у звітному році досягла 12,5 тис. грн;

індекс зростання продуктивності праці становить 1,12;

індекс зростання фондоозброєності праці одного співробітника порівняно з базовим роком становить 1,05;

середньооблікова чисельність промислово-виробничого персоналу становить 1 520 осіб;

коефіцієнт реалізації трудового потенціалу сягнув 78 %;

витрати на утримання адміністративно-управлінського персоналу становлять 15 400 грн.

Розв'язання:

1. Визначаємо одиницю живої праці одного робітника:

$$A = 12,5 \times \frac{0,05}{0,12} = 5,21 \text{ тис. грн.}$$

2. Розраховуємо трудовий потенціал технологічного персоналу:

$$ТП_{\text{тех}} = 5,21 \times 1\,520 \times 0,78 = 6\,176,98 \text{ тис. грн.}$$

3. Загальний трудовий потенціал підприємства:

$$ТП = 6\,176,98 + 15,4 = 6\,192,38 \text{ тис. грн.}$$

Задача-приклад 11.2.

Оцініть трудовий потенціал співробітника інвестиційної корпорації на основі коефіцієнтної методики, якщо відомо: 1) досвід роботи за фахом відповідно до отриманої вищої освіти складає п'ять років; 2) досвід роботи на посаді керівника планово-економічного відділу становить три роки; 3) працівник у три останні роки відвідує 2-місячні курси підвищення кваліфікації; 4) за останні три роки планово-економічним відділом було реалізовано вісім інвестиційних проєктів, ще три проєкти незавершені; 5) з реалізованих восьми проєктів у раніше встановлені строки виконано п'ять проєктів; 6) за останні три роки різними замовниками було придбано й успішно реалізовано чотири інвестиційні проєкти.

Розв'язання:

1) коефіцієнт освіти співробітника визначається таким чином:

$$K_{\text{осв}} = \frac{5 \times 11}{60} = 0,917;$$

2) коефіцієнт посадового досвіду розраховується так:

$$K_{\text{досв}} = \frac{3 \times 11}{60} = 0,55;$$

3) коефіцієнт підвищення кваліфікації дорівнює:

$$K_{\text{квал}} = \frac{2 \times 3}{5 \times 0,5} = 2,4;$$

4) коефіцієнт повноти виконаних робіт визначається таким чином:

$$K_{\text{пов}} = \frac{8}{3 + 8} = 0,727;$$

5) коефіцієнт оперативності виконання робіт:

$$K_{\text{опер}} = \frac{5}{8} = 0,625;$$

6) коефіцієнт якості виконання робіт:

$$K_{\text{як}} = \frac{4}{8} = 0,5;$$

7) інтегрований коефіцієнт професійної компетентності:

$$IK_{\text{проф}} = \sqrt[3]{0,917 \times 0,55 \times 2,4} = 1,0657;$$

8) інтегрований коефіцієнт виконання робіт:

$$IK_{\text{робіт}} = \sqrt[3]{0,727 \times 0,625 \times 0,5} = 0,6102;$$

9) трудовий потенціал співробітника:

$$ТП = 1,0657 \times 0,5 + 0,6102 \times 0,5 = 0,837958.$$

Практичні завдання

Змістовий модуль 1

Економічна сутність потенціалу підприємства

Тема 1. Сутнісна характеристика потенціалу підприємства

1. Термін "потенціал" означає:

- а) потужність, силу;
- б) результати праці.

2. Потенціал підприємства – це ...

3. Модель потенціалу підприємства містить:

- а) ринкові можливості, компетенції, внутрішні ресурси;
- б) лише ринкові можливості і внутрішні ресурси.

4. За сферою реалізації потенціал буває:

- а) маркетинговий і фінансовий;
- б) ринковий і зовнішній;
- в) фактичний перспективний.

5. У межах результатної концепції потенціал підприємства може розглядатися як:

- а) сукупність ресурсів підприємства, оцінка яких здійснюється за вартістю їхнього залучення;
- б) здатність господарської системи освоювати, переробляти ресурси для задоволення суспільних потреб і створення певного результату;
- в) ресурси та компетенції, які дозволяють реалізувати ринкові шанси, що надаються.

6. Зовнішній потенціал характеризує:

- а) можливості підприємства, орієнтовані на ринок, і визначається потенційним обсягом попиту, незадоволеним сформованою на ньому пропозицією;
- б) можливості підприємства, орієнтовані на досягнення довгострокових цілей;
- в) можливості підприємства, досягнуті в даний момент.

7. За функціональними напрямками потенціал буває:

- а) маркетинговий, фінансовий, виробничий, внутрішній;
- б) маркетинговий, організаційний, виробничий, організаційний.

8. Фінансовий потенціал забезпечує основні ланки ланцюжка:

- а) "збут – виробництво – закупівля";
- б) "пропозиція – виробництво – закупівля".

9. Характерними рисами потенціалу є:

- а) призначення;
- б) здатність до самовідтворення та розвитку;

- в) здатність до управління;
- г) поліструктурність;
- д) взаємність.

10. Економічний потенціал підприємства – це:

- а) сукупність природних умов і ресурсів, можливостей, запасів і цінностей;
- б) джерела забезпечення управління підприємства.

11. За галузевою ознакою виокремлюють такі види потенціалу:

- а) сільськогосподарський;
- б) науковий;
- в) інфраструктурний;
- г) промисловий.

12. Оберіть правильну комбінацію тверджень та зв'язок між ними.

Слід зазначити, що за умов декомпозиції потенціалу підприємства з розгляду виключається така складова технічних ресурсів, як предмети праці, тому що можливість предметів праці ставати матеріальною основою продукції не залежить від часу та характеристик виробничої системи, але має місце завдяки її наявності.

Варіанти	Твердження 1	Твердження 2	Зв'язок
а)	правильне	правильне	правильний
б)	правильне	правильне	неправильний
в)	неправильне	правильне	правильний
г)	правильне	неправильне	неправильний
д)	неправильне	неправильне	правильний
е)	правильне	неправильне	правильний
є)	неправильне	правильне	неправильний

13. Наявні та приховані можливості підприємства щодо залучення та використання факторів виробництва для випуску максимально можливого обсягу продукції (послуг) – це:

- а) інноваційний потенціал;
- б) виробничий потенціал.

14. Сукупні можливості підприємства щодо генерації, сприйняття та впровадження нових (радикальних і модифікованих) ідей для його системного технічного, організаційного та управлінського оновлення – це:

- а) потенціал нематеріальних активів;
- б) інноваційний потенціал.

15. Потенціал підприємства характеризується такою кількістю основних рис:

- а) 9;
- б) 5;
- в) 4.

Тема 2. Структура і графоаналітична модель потенціалу підприємства

1. Оберіть правильну комбінацію тверджень та зв'язок між ними.

Структурність потенціалу як економічної системи виявляється в наявності різноманіття його компонентів і зв'язків між ними, тому що вони визначають його зовнішню будову й організацію як єдиного цілого.

Варіанти	Твердження 1	Твердження 2	Зв'язок
а)	правильне	правильне	правильний
б)	правильне	правильне	неправильний
в)	неправильне	правильне	правильний
г)	правильне	неправильне	неправильний
д)	неправильне	неправильне	правильний
е)	правильне	неправильне	правильний
є)	неправильне	правильне	неправильний
ж)	неправильне	неправильне	неправильний

2. Установіть відповідність між основними властивостями економічних систем та їхніми визначеннями:

1) унікальність	а) цілеспрямованість дії елементів системи посилює ефективність її функціонування
2) поліструктурність	б) економічна система визначається неоднорідністю складових, різнохарактерними та ієрархічними взаємозв'язками між ними
3) нестационарність	в) система має постійно мінливі параметри та характеризується стохастичністю поведінки
4) синергічність	г) система складається із певної кількості частин

3. Оберіть правильну комбінацію тверджень та зв'язок між ними.

В основі побудови системи факторів потенціалу повинний лежати принцип сфери впливу на елементи потенціалу, тому що відповідно до нього усі фактори можна класифікувати на зовнішні і внутрішні відносно формування та розвитку потенціалу.

Варіанти	Твердження 1	Твердження 2	Зв'язок
а)	правильне	правильне	правильний
б)	правильне	правильне	неправильний
в)	неправильне	правильне	правильний
г)	правильне	неправильне	неправильний
д)	неправильне	неправильне	правильний
е)	правильне	неправильне	правильний
є)	неправильне	правильне	неправильний
ж)	неправильне	неправильне	неправильний

4. Синергічність у потенціалі – це ...

5. Середній потенціал мають підприємства, коли довжина векторів, що створює його квадрат, знаходиться в межах –

- а) 20 – 80 одиниць;
- б) 40 – 60 одиниць;
- в) 30 – 70 одиниць;
- г) 40 – 70 одиниць.

6. Пріоритет якості під час формування потенціалу підприємства як економічної системи – це ...

7. Структура потенціалу має характеризуватися такими основними рисами:

- а) планомірність;
- б) динамізм;
- в) гнучкість;
- г) стійкість;
- д) пропорційність;
- е) стабільність.

8. Поліструктурність становить ...

9. Взаємопов'язана сукупність ресурсів, які знаходяться в розпорядженні підприємства та мають вирішальне значення для досягнення перспективних цілей, оцінки можливих меж функціонування в майбутньому, виходячи з прогнозованих умов зовнішнього середовища, – це ...

10. Установіть відповідність між назвою фактору розвитку кризових явищ та його змістом:

1) операційна синергія	а) економія за рахунок оптимального формування потенціалу організаційної системи управління
2) фінансова синергія	б) економія на операційних витратах за рахунок взаємодії маркетингового, фінансового та логістичного потенціалів
3) управлінська синергія	в) економія за рахунок зміни підходів до формування фінансового потенціалу підприємства

11. Оберіть правильну комбінацію тверджень та зв'язок між ними.

Кожен із елементів потенціалу підпорядковується досягненню загальних цілей потенціалу підприємства, тому що якщо існують засоби виробництва, кадри, приміщення з певними характеристиками та інші ресурси, то потенціал підприємства як економічна система здатний задовольнити постійно мінливі потреби потенційних споживачів.

Варіанти	Твердження 1	Твердження 2	Зв'язок
а)	правильне	правильне	правильний
б)	правильне	правильне	неправильний
в)	неправильне	правильне	правильний
г)	правильне	неправильне	неправильний
д)	неправильне	неправильне	правильний
е)	правильне	неправильне	правильний
є)	неправильне	правильне	неправильний
ж)	неправильне	неправильне	неправильний

12. Ідеалістична графічна модель потенціалу підприємства має форму ...

Тема 3. Формування потенціалу підприємства: поняття та загальна модель

1. Формування потенціалу підприємства – це ...

2. До системи факторів, що зумовлюють вибір місця розташування підприємства не входить такий:

а) можливості забезпечення трудовими ресурсами належної кваліфікації в необхідній кількості;

б) можливості забезпечення матеріальними ресурсами в необхідній кількості та належної якості;

в) можливості обслуговування бізнесу.

3. Розташуйте процес формування потенціалу в порядку їх проведення:

а) формування системи цілей підприємства;

б) оцінювання альтернативних комбінацій, остаточний висновок;

в) визначення необхідного для кожної цілі набору стратегічних ресурсів;

г) раціональний розподіл обмежених ресурсів;

д) оцінювання отриманого результату.

4. Установіть відповідність між підходами щодо формування потенціалу та їхніми визначеннями:

1) функціональний	а) передбачає формування потенціалу підприємства як складної відкритої соціально-економічної системи
2) системний	б) передбачає активізацію інноваційної діяльності, засобами якої повинні бути засоби виробництва та інвестиції
3) інноваційний	в) передбачає визначення функцій (наприклад, маркетинг, постачання, виробництво, фінансування і т. п.); вибір декількох альтернативних варіантів формування потенціалу для виконання зазначених функцій та вибір того із них, який забезпечує максимальну ефективність сукупних витрат

5. Формування потенціалу підприємства відбувається за законами ...

6. У системі потенціалу підприємства можна виділити такі типи закономірностей:

- а) формувальні;
- б) організаційні;
- в) регуляторні;
- г) регулювальні.

7. Сьогодні в періодичних виданнях і наукових працях домінують такі погляди на оцінювання сучасного етапу суспільного розвитку:

- а) класичний;
- б) неокласичний;
- в) соціальний.

8. Пряма користь під час формування потенціалу є:

- а) збільшенням чистих грошових потоків від якнайповнішого використання потенціалу підприємства;
- б) збільшенням вартості потенціалу підприємства, або зміною мультиплікатора ціна підприємства / прибуток.

9. Розрізняють такі види користі:

- а) пряма;
- б) обернена;
- в) опосередкована.

10. Складність потенціалу характеризується:

- а) наявністю різноманіття його компонентів і зв'язків між ними, що визначають його внутрішню будову й організацію як єдиного цілого;
- б) взаємодією та взаємозалежністю потенціалу та зовнішнього середовища.

11. Установіть відповідність між потенціалами та їхніми рівнями:

1) виробничий;	а) виробний рівень;
2) сукупний;	б) інституціональний рівень;
3) ринковий.	в) господарський рівень.

Задача 3.1.

Проведіть розрахунок необхідних коштів для формування фондowego та обігового потенціалу ВАТ "Промінь", якщо:

середньорічна вартість основних виробничих засобів 168 500 тис. грн;

нормативний коефіцієнт ефективності капітальних вкладів 0,15;

нормовані оборотні кошти 422 300 тис. грн;

коефіцієнт витягу продукції з оборотних засобів 0,87.

Задача 3.2.

Проведіть розрахунок необхідних коштів для формування потенціалу технологічного персоналу ЗАТ "Ганна" (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Вихідна інформація для вартісного розрахунку трудового потенціалу ЗАТ "Ганна"

№ п/п	Показники	Одиниця виміру	У базовому періоді	У звітному періоді
1	Нормативний коефіцієнт ефективності капітальних вкладень	коеф.	0,16	0,16
2	Середньоспискова чисельність промислово-виробничого персоналу	осіб	8 920	8 915
3	Продуктивність праці на 1-го працівника ПВП	тис. грн	14,2	14,9
4	Фондоозброєність у розрахунку на 1-го працівника ПВП	тис. грн	13,5	15,8

Тема 4. Особливості формування виробничого потенціалу підприємства

1. Виробничий потенціал підприємства – це ...

2. До складу виробничого потенціалу входять:

а) потенціал землі і природно-кліматичні умови;

б) потенціал основних засобів;

в) потенціал зворотних засобів;

г) потенціал нематеріальних активів;

д) потенціал технологічного персоналу.

3. Потенціал як вхідна умова виробничої діяльності містить:

- а) природний потенціал;
- б) інфраструктурний потенціал;
- в) потенціал відтворення;
- г) потенціал праці.

4. Оберіть правильну комбінацію тверджень та зв'язок між ними.

Виробничий потенціал необхідно сприймати як сукупність ресурсів, що функціонують і здатні виробляти певний обсяг продукції, тому що потенціал є поліструктурною системою.

Варіанти	Твердження 1	Твердження 2	Зв'язок
а)	правильне	правильне	правильний
б)	правильне	правильне	неправильний
в)	неправильне	правильне	правильний
г)	правильне	неправильне	неправильний
д)	неправильне	неправильне	правильний
е)	правильне	неправильне	правильний
є)	неправильне	правильне	неправильний
ж)	неправильне	неправильне	неправильний

5. До виробничих засобів потенціалу належать:

- а) трудовий потенціал;
- б) логістичний потенціал;
- в) потенціал оборотних активів.

6. Виробнича потужність підприємства – це:

- а) випуск продукції, що відповідає місткості ринку;
- б) максимально можливий випуск продукції;
- в) фактичний випуск продукції;
- г) випуск продукції згідно з угодами про постачання.

7. Розрахунок коефіцієнта за наведеною нижче формулою характеризує принцип організації виробничих процесів:

$$k = 1 - \frac{T_{\text{тр}}}{T_{\text{ц}}},$$

де $T_{\text{тр}}$ – тривалість транспортних операцій;

$T_{\text{ц}}$ – тривалість виробничого циклу виготовлення продукції.

- а) безперервності;
- б) паралельності;
- в) прямоточності;
- г) спеціалізації;
- д) ритмічності.

8. Основний виробничий процес – це ...

9. Визначте, як змінилась норма виробітку, якщо норма часу на виробництво продукції зменшилась на 20 %:

- а) збільшилась на 20 %;
- б) зменшилась на 20 %;
- в) збільшилась на 25 %;
- г) збільшилась на 30 %;
- д) зменшилась на 30 %.

Задача 4.1.

У табл. 4.1 подано загальну характеристику організаційної структури управління підприємством та нормативи економічності управління, які рекомендовано для підприємств даної галузі.

Кількість та склад підрозділів структури управління підприємством дорівнює нормативним показникам, які рекомендуються для підприємств даної галузі.

Таблиця 4.1

Характеристика організаційної структури управління підприємством

Підрозділ	Кількість працівників підрозділу	
	фактично	за нормативом економічності управління
1	2	3
Дирекція	6	5
Відділ маркетингу	4	5

Закінчення табл. 4.1

1	2	3
Планово-економічний відділ	7	7
Фінансовий відділ	3	3
Планово-диспетчерський відділ	6	6
Бухгалтерія	8	7
Служба головного інженера	7	7
Служба головного енергетика	4	2
Служба головного механіка	3	2
Загальний відділ та секретаріат	5	2

За даними табл. 4.1 розрахуйте значення коефіцієнта економічності управління підприємством.

Задача 4.2.

У табл. 4.2 наведено відомості про використання робочого часу на підприємстві у звітному періоді.

Таблиця 4.2

Показники використання робочого часу на підприємстві у звітному періоді

Підрозділ	Загальний змінний фонд робочого часу, год	Втрати робочого часу, за причинами, год		
		через відсутність на складі відповідних сировини та матеріалів	через порушення трудової дисципліни працівниками підрозділу	через порушення плану-графіку переміщення сировини та матеріалів
Механічний	12 472	671	236	98
Механо-збірний	15 689	892	890	103
Цех лиття	38 012	612	762	201
Ковальський	25 690	1 003	812	45

Непродуктивні втрати робочого часу на підприємстві у звітному періоді відбувалися через такі причини:

через відсутність на складі відповідних сировини та матеріалів (відповідальний підрозділ – відділ матеріально-технічного постачання підприємства);

через порушення трудової дисципліни працівниками підрозділу (відповідальні – бригадири та начальники дільниць відповідних виробничих підрозділів);

через порушення плану-графіку переміщення сировини та матеріалів (відповідальний підрозділ – виробничо-диспетчерський відділ підприємства).

Розрахуйте значення коефіцієнта якості виконання управлінських функцій (на рівні виробничого підрозділу та на рівні підприємства загалом) і зробити висновки про вплив організаційного рівня управління на результати виробничого процесу на підприємстві.

Задача 4.3.

Характеристика складу машин та обладнання, що встановлено в цехах підприємства А, подано в табл. 4.3.

Таблиця 4.3

Характеристика складу машин та обладнання у цехах підприємства А

Цех	Кількість одиниць машин та обладнання	
	усього	в т. ч. автоматичного
Механічний	35	17
Механо-збірний	48	20
Цех лиття	21	12
Ковальський	32	14

За даними, наведеними в табл. 4.3, розрахуйте коефіцієнт автоматизації парка машин та обладнання підприємства.

Задача 4.4.

Структуру випуску товарної продукції (за окремими марками) на підприємстві у звітному періоді подано в табл. 4.4. На автоматизованому та механізованому обладнанні на підприємстві виробляється продукція марок Б, В, Г, З.

Таблиця 4.4

Структура випуску товарної продукції на підприємстві

Види продукції (за марками)	Обсяги випуску, тис. нат. од.
Продукція марки А	32,2
Продукція марки Б	12,4
Продукція марки В	18,5
Продукція марки Г	18,2
Продукція марки Д	34,6
Продукція марки Ж	27,3
Продукція марки З	10,5

За наведеними даними визначте рівень автоматизації та механізації виробничих процесів на підприємстві.

Тема 5. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства

1. Конкурентоспроможність потенціалу – це ...

2. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства вважається:

а) іманентною якістю підприємства;

б) комплексним поняттям, оскільки передбачає врахування взаємодії всіх його складових;

в) комплексною порівняльною характеристикою, яка відображає рівень переважання сукупності показників оцінювання можливостей підприємства, що визначають його успіх на певному ринку за певний проміжок часу стосовно сукупності аналогічних показників підприємств-конкурентів;

г) продуктивністю використання залучених до процесу виробництва ресурсів.

3. Залежно від глобалізації цілей дослідження виділяють такі рівні конкурентоспроможності потенціалу підприємства:

- а) абсолютний рівень;
- б) пороговий рівень;
- в) національний стандарт;
- г) відносний рівень;
- д) галузеве лідерство.

4. Згідно з іншим поглядом виділяють таку кількість рівнів конкурентоспроможності потенціалу підприємства:

- а) 5;
- б) 4;
- в) 10;
- г) 6.

5. Існують такі типи стратегій підприємства: ...

6. Стратегія загального управління належить до:

- а) загальних стратегій;
- б) конкурентних стратегій;
- в) функціональних стратегій;
- г) ресурсних стратегій.

7. Укажіть порядок етапів проведення SWOT-аналізу:

- а) формування (уточнення) стратегії для кожної СЗГ;
- б) аналіз критичних внутрішніх і зовнішніх факторів;
- в) оцінка зовнішніх факторів і ймовірності їх впливу;
- г) оцінка внутрішніх факторів і ймовірності їх впливу;
- д) розробка рекомендацій, що підсилюють переваги і пом'якшують недоліки по кожному з внутрішніх факторів;
- е) визначення конкурентних переваг (недоліків);
- є) прогнозування тенденцій змін по кожному із зовнішніх факторів;
- ж) визначення бажаного і реального стану підприємства.

8. Об'єднання різних підприємств на приблизно рівних умовах у межах однієї організації як один із шляхів реалізації стратегії зростання називається ...

9. Визначити відповідність між видами матриць та показниками, які застосовуються:

1) матриця БКГ;	а) темпи зростання ємності ринку;
2) матриця Мак-Кінзі;	б) "привабливість" ринку;
3) матриця життєвих циклів.	в) конкурентна позиція підприємства;
	г) відносна частка ринку;
	д) етапи життєвих циклів.

10. Оберіть правильну комбінацію тверджень та зв'язок між ними.

Стратегія підприємства має приблизний характер тому, що базується на використанні неповної та неточної інформації:

Варіанти	Твердження 1	Твердження 2	Зв'язок
а)	правильне	правильне	правильний
б)	правильне	правильне	неправильний
в)	неправильне	правильне	правильний
г)	правильне	неправильне	неправильний
д)	неправильне	неправильне	правильний
е)	правильне	неправильне	правильний
є)	неправильне	правильне	неправильний
ж)	неправильне	неправильне	неправильний

11. На вибір принципового напрямку розвитку підприємства спрямовані:

- а) загальні стратегії;
- б) ресурсні стратегії;
- в) конкурентні стратегії;
- г) продуктові стратегії;
- д) функціональні стратегії.

12. За напрямком формування інформаційної бази можна виділити такі методи оцінювання конкурентоспроможності потенціалу підприємства:

- а) критеріальні;
- б) експертні;
- в) графічні;
- г) математичні;
- д) логістичні;
- е) одномоментні;
- є) стратегічні.

13. Установіть відповідність між індикаторами потенціалу та їхніми визначеннями:

1) використання ресурсів	а) співвідношення балансового прибутку підприємства і прибуткової місткості ринку даного товару
2) доходності	б) співвідношення між коефіцієнтом доходів підприємства – ([Чистий прибуток підприємства] : [Відрахування до бюджету та соціальних фондів]) та коефіцієнтом ресурсів підприємства – ([Ресурси, авансовані підприємством] : [Ресурси, застосовані підприємством])
3) місткості ринку	в) співвідношення валового доходу підприємства у розрахунку на одного робітника, включаючи власників підприємства, і аналогічного доходу, який отримується в комерційній сфері (галузі) діяльності в цілому в економіці країни

14. Якість та конкурентоспроможність – це ...

- а) показники, які східні за значенням;
- б) якість більш вузьке поняття, ніж конкурентоспроможність;
- в) якість більш широке поняття, ніж конкурентоспроможність.

Задача 5.1.

Вихідна інформація про виробничу, комерційну та фінансову діяльність підприємств-виробників пакувальних матеріалів та результати опитування групи експертів стосовно пливу основних аспектів управління підприємствами на рівень їхньої конкурентоспроможності наведено, відповідно, в табл. 5.1 і 5.2.

Таблиця 5.1

Вихідні дані для розрахунку

№ п/п	Показник	Підприємство		
		"Схід"	"Ера"	"Технопарк"
1	2	3	4	5
1	Рівень завантаження обладнання	75	80	95
2	Частка недовиробленої продукції через простої виробництва	8	0	10
3	Частка довгострокових угод на виробництво продукції	25	50	55

1	2	3	4	5
4	Коефіцієнт оновлення асортименту	10	20	10
5	Частка продукції, що не має сталого попиту	30	20	25
6	Рівень продуктивності праці порівняно з галузевим	90	110	105
7	Рівень плинності кадрів	15	20	5
8	Достатність виробничих запасів для безперервного виробничого процесу	80	95	75
9	Рентабельність власного капіталу	25	20	18

Таблиця 5.2

Значущість факторів

Аспект управління	Значущість
Маркетинг і комерційна діяльність	0,2
Виробничий менеджмент	0,3
Кадровий менеджмент	0,25
Управління закупівлями	0,1
Фінансовий менеджмент	0,15

На основі наведеної інформації:

1) оцініть рівень конкурентоспроможності підприємств-виробників пакувальних матеріалів з урахуванням важливості впливу аспектів управління;

2) для кожного підприємства визначте головні недоліки діяльності, які негативно впливають на рівень його конкурентоспроможності та запропонувати практичні заходи, спрямовані на усунення виявлених недоліків.

Задача 5.2.

Проведіть SWOT-аналіз можливостей та загроз зовнішнього середовища для компанії "Коровай", яка спеціалізується на виробництві хлібобулочної продукції. Самостійно визначте оцінки за 10-бальною шкалою та імовірності наведених парних факторів. Розрахуйте загальні значення оцінок можливостей і загроз. Результати аналізу занесіть в табл. 5.3.

Аналіз можливостей та загроз діяльності підприємства

№ п/п	Можливості	Вага	Оцінка		Загрози	Бали	Оцінка	
			бали	зваж. бали			бали	зваж. бали
1	Зростання ділової активності в країні				Зниження ділової активності в країні			
2	Зростання податкового тиску				Зниження податкового тиску			
3	Послаблення конкуренції				Посилення конкуренції			
4	Поліпшення ділової ситуації				Погіршення ділової ситуації			
5	Зменшення вартості сировини та матеріалів				Збільшення вартості сировини та матеріалів			
Загальна оцінка					Загальна оцінка			

Задача 5.3.

Оцініть конкурентну силу та абсолютну конкурентну силу компанії ІВС, яка здійснює свою діяльність в галузі інформаційних технологій. Вихідна інформація про силу конкурентних позицій компанії та її основних конкурентів наведена в табл. 5.4. Шкала вимірювання від 0 (min) до 10 (max).

Таблиця 5.4

Вихідні дані для розрахунку

№ п/п	Чинник	Вага	Компанія ІВС	Конкуренти			
				1	2	3	4
1	Якість продукції	0,1	8	5	10	1	6
2	Ділова репутація	0,1	8	7	10	1	6
3	Рівень витрат	0,2	5	10	3	1	4
4	Технічний потенціал	0,05	10	1	7	3	8
5	Розробка та реалізація інновацій	0,1	9	4	10	5	1
6	Кадровий потенціал	0,2	5	7	10	1	4
7	Фінансовий стан	0,15	5	10	7	3	1
8	Менеджмент	0,1	9	4	10	5	1

Задача 5.4.

На основі задачі 5.3. побудуйте лінію конкурентного профілю компанії ІВС. Визначте, за якими позиціями підприємство випереджає конкурентів, а за якими – займає слабкі позиції в конкурентній боротьбі.

Задача 5.5.

Визначте ринкову позицію та обґрунтуйте оптимальну стратегію за допомогою SPACE-аналізу для підприємства з виробництва круп "Арго", результати бальної оцінки показників за ключовими критеріями для якого наведені в табл. 5.5.

Таблиця 5.5

Результати бальної оцінки ключових критеріїв за методом SPACE аналізу для підприємства "Арго"

Критерії	Оцінка, балів	Вага
<i>Фінансова сила підприємства</i>		
Рентабельність власного капіталу	6	0,4
Стабільність прибутку	5	0,3
Рівень фінансової стійкості	4	0,3
<i>Конкурентоспроможність підприємства</i>		
Частка підприємства на ринку	6	0,3
Темпи зростання ринкової частки	4	0,2
Рентабельність реалізації продукції	6	0,5
<i>Привабливість галузі</i>		
Рівень прибутковості галузі	7	0,5
Стадія життєвого циклу галузі	5	0,3
Залежність розвитку галузі від кон'юнктури	5	0,2
<i>Стабільність галузі</i>		
Стабільність прибутку	6	0,4
Рівень розвитку інноваційної діяльності в галузі	2	0,2
Маркетингові та рекламні можливості	5	0,4

Тема 6. Теоретичні основи оцінювання потенціалу підприємства

1. В оцінюванні потенціалу підприємства зацікавлені:

- а) кредитори;
- б) працівники;

- в) інвестори;
- г) споживачі.

2. Оцінювання вартості майна проводиться за:

- а) отримання кредиту під заставу частини нерухомості;
- б) ліквідацію нерухомості;
- в) продаж певної частки нерухомості;
- г) страхування нерухомого майна і визначення у зв'язку із цим його вартості;
- д) безкоштовну передачу нерухомості іншим власникам.

3. Оцінювання вартості гудвілу проводиться за:

- а) надання франчайзі іншим компаньйонам;
- б) за визначення вартості всіх нематеріальних активів для оцінки вартості підприємства;
- в) визначення амортизаційних відрахувань;
- г) визначення збитку, який було завдано діловій репутації підприємства незаконними діями інших підприємств;
- д) використання гудвілу як внеску до статутного капіталу;
- е) передання або продажу іншому підприємству.

4. Вартість в обміні є ...

5. Який з основних принципів планування передбачає взаємозв'язок планів структурних підрозділів і плану підприємства в цілому і погодженість планів усередині кожної ланки:

- а) точність;
- б) безперервність;
- в) гнучкість;
- г) комплексність;
- д) оптимальність.

6. Ліквідаційна вартість – це ...

7. За незмінності всіх інших факторів зниження ціни на товар веде до:

- а) зростання величини попиту;
- б) зниження величини попиту;
- в) стабілізації попиту.

8. Оберіть правильну комбінацію тверджень та зв'язок між ними.

Заставна вартість є оцінкою за ринковою вартістю майна (майнових прав), тому що вартість передається як гарантія забезпечення боргових чи інших зобов'язань:

Варіанти	Твердження 1	Твердження 2	Зв'язок
а)	правильне	правильне	правильний
б)	правильне	правильне	неправильний
в)	неправильне	правильне	правильний
г)	правильне	неправильне	неправильний
д)	неправильне	неправильне	правильний
е)	правильне	неправильне	правильний
є)	неправильне	правильне	неправильний
ж)	неправильне	неправильне	неправильний

9. Страхова вартість – це...

10. Орендна вартість визначається як:

а) грошова сума, яку реально можна отримати від продажу оцінюваної власності, коли бракує часу для проведення адекватного маркетингу і визначення її ринкової вартості;

б) оцінка за ринковою вартістю майна (майнових прав), що передаються як гарантія забезпечення боргових чи інших зобов'язань;

в) розрахункова величина вартості об'єкта оцінки, яка використовується для визначення нормативу орендної плати.

11. Установіть відповідність між вартостями та їхніми визначеннями:

1) утилізаційна	а) вторинна вартість сукупності матеріалів, яку можна отримати у разі розбирання (ліквідації) об'єкта оцінки
2) скрапова	б) еквівалент вартості імпортованих об'єктів, що використовується для розрахунків мита, зборів та інших митних і пов'язаних із ними платежів
3) митна	в) грошовий еквівалент, який розраховують отримати від продажу вибулих матеріальних активів чи їхніх складових для альтернативного використання

12. Загальноживана класифікація принципів оцінювання потенціалу підприємства виокремлює такі їхні групи:

- а) принцип найліпшого і найефективнішого використання;
- б) принципи, які базуються на уявленнях користувача;
- в) принципи, які пов'язані з ринковим середовищем;
- г) принципи, які пов'язані із землею, будинками і спорудами;
- д) принципи оцінювання ринкової вартості потенціалу підприємства.

13. До складу принципів, які базуються на уявленні користувача, включають:

- а) очікування;
- б) корисність;
- в) заміщення;
- г) віддачу.

14. До складу принципів, які пов'язані із землею, будинками і спорудами, належать:

- а) внесок;
- б) віддача;
- в) поділ і поєднання пакета прав власності;
- г) корисність;
- д) заміщення;
- е) збалансованість;
- є) оптимальний розмір;
- ж) залишкова продуктивність.

15. Сутність цього принципу полягає в тому, що додаткові вкладення капіталу в будь-яку складову потенціалу підприємства ефективні лише тоді, коли вони підвищують його ринкову вартість – це ...

Задача 6.1.

Яким має бути щомісячний внесок для того, щоб забезпечити накопичення достатньої грошової суми в розмірі 50 тис. грн для придбання бізнесу через три роки, якщо банк пропонує 11 % річних зі щомісячним нарахуванням процентів?

Задача 6.2.

Щоквартальні платежі за договором оренди складського приміщення надходять наприкінці кожного місяця в розмірі 6 000 грн. Середньоринкова ставка доходності – 14 %. Визначте майбутню вартість орендних платежів за перші сім місяців.

Задача 6.3.

Власник нерухомості планує здійснити ремонт будівель через два роки. Сьогоднішня вартість такого ремонту дорівнює 50 000 грн, щорічне зростання вартості будівельних матеріалів і ремонтних робіт прогнозується в розмірі 10 % на рік. Яку суму слід вносити наприкінці кожного року на рахунок під 12 % річних, щоб мати змогу провести ремонт через два роки?

Задача 6.4.

Фінансування діяльності підприємства здійснюється на 40 % за рахунок власних коштів і на 60 % за рахунок позики. Вимоги доходності для позикових коштів – 18 %, для власних – 14 %. Очікувані середні темпи зростання прибутку – 5 %. Розрахуйте загальний коефіцієнт капіталізації.

Задача 6.5.

Прогнозується отримання доходу від експлуатації торговельного центру в розмірі 1 300 тис. грн протягом перших чотирьох років та в розмірі 1 500 тис. грн протягом наступних двох років. Якою буде поточна вартість доходів від експлуатації торговельного центру за всі шість років, якщо середньоринкова доходність аналогічних об'єктів –18 %?

Задача 6.6.

Для оновлення автопарку підприємство залучило банківську позику в розмірі 250 тис. грн під 14 % річних зі щоквартальним погашенням протягом трьох років. Визначте залишок заборгованості за основною сумою боргу через два роки.

Задача 6.7.

За п'ять років вартість машин та обладнання збільшилась з 5 300 грн до 7 700 грн. Визначте процентну ставку, за якою відбувалось зростання вартості.

Задача 6.8.

Власник складських приміщень планує протягом трьох років отримувати щорічний дохід від оренди в розмірі 50 тис. грн, після чого передбачається продати приміщення за 1 400 тис. грн. Ліквідаційні витрати плануються в розмірі 3 % від продажної ціни. Розбіжності в рівні ризиків, пов'язаних із прогнозуванням доходів від оренди та доходів від продажу, обумовлюють різний рівень ставок дисконту: 9 % – для доходів від оренди приміщень і 18 % – для доходів від продажу. Розрахувати поточну вартість загальної суми доходів від оренди та майбутнього продажу приміщень.

Задача 6.9.

Компанія "Сіріус", що виготовляє тістечка розглядає можливість оренди в одному з районів міста Харкова ділянки землі для будівництва магазину. Очікується, що торгова пропозиція зацікавить 2 500 відвідувачів на місяць. У середньому кожен відвідувач з'їсть тістечок та вип'є кави та чаю на 10 грн. Прибуток компанії повинен скласти дві гривні на кожні 10 гривень продажу.

Визначте:

а) який максимальний розмір помісячної орендної платні компанія може собі дозволити сплачувати, при цьому зберігаючи необхідну їй норму прибутку;

б) відповідно з яким принципом або принципами складається вартість землі.

Тема 7. Методичні підходи до оцінювання потенціалу підприємства

1. Методи оцінювання земельно-майнового комплексу підприємства поділяють на такі групи:

- а) результатні;
- б) ринкові;
- в) витратні;
- г) майнові;
- д) дохідні;
- е) порівняльні.

2. До витратних методів оцінювання підприємства відносять:

- а) метод заміщення;
- б) метод парних продаж;
- в) метод порівняльної одиниці;
- г) метод обліку витрат на інфраструктуру;
- д) метод поділу за компонентами.

3. До результативних методів оцінювання підприємства належать:

- а) метод залишкового доходу;
- б) метод дисконтування грошових потоків;
- в) метод статистичних коригувань;
- г) метод капіталізації доходу;
- д) метод заміщення.

4. Традиційно виділяють такі види кошторисів:

- а) зведені;
- б) локальні;
- в) об'єктні;
- г) суб'єктні;
- д) фактичні.

5. Для складання кошторисів усіх рівнів використовують такі методи визначення витрат ...

6. До видів зносу об'єктів оцінювання належать:

- а) технологічне старіння;
- б) моральне старіння;
- в) фізичний знос;
- г) зовнішнє (економічне) старіння;
- д) функціональне старіння.

7. Сукупність усіх можливих критеріїв порівняння можна розбити на такі групи:

- а) показники якості менеджменту;
- б) показники масштабу діяльності;
- в) показники планування діяльності;
- г) загальні показники сфери діяльності підприємства;

- д) показники ринкової позиції;
- е) показники фінансово-економічного стану.

8. Визначте відповідність мультиплікаторів і груп:

1) залежно від бази порівняння;	а) інтервальні;
2) залежно від періоду охоплення;	б) фінансово-економічні;
3) залежно від сутності змісту.	в) ресурсні;
	г) одномоментні;
	д) вартісні;
	е) результатні.

9. Моральний знос основних фондів другого роду виникає внаслідок:

- а) зниження витрат та цін на засоби праці аналогічні існуючим у сфері їх виробництва;
- б) втрати частини вартості фондів під час їх експлуатації;
- в) появи на ринку засобів праці з більш високими споживчими характеристиками;
- г) впливу факторів зовнішнього оточення.

10. Установіть відповідність між методами амортизації їхніми характеристиками:

1) метод залишку, що зменшується	а) вартість, що амортизується, змінюється в кожному періоді, а норма амортизації залишається незмінною
2) кумулятивний	б) вартість, що амортизується та норма амортизації залишаються незмінними в кожному періоді
3) прямолінійний	в) вартість, що амортизується, залишається незмінною в кожному періоді, а норма амортизації змінюється

11. Виробнича потужність характеризує:

- а) кількість обладнання, яке використовується для виробництва запланованого обсягу продукції;
- б) максимально можливий випуск продукції за певний період часу при повному використанні обладнання та виробничих приміщень;
- в) запланований випуск продукції за певний період часу при повному використанні обладнання та виробничих приміщень;
- г) фактичний випуск продукції, який підприємство випускає згідно з потребою ринку.

12. Оберіть правильну комбінацію тверджень та зв'язок між ними.

Метод екстраполяції називають методом "від досягнутого", тому що планові показники розраховуються на базі їхньої динаміки, що склалася в минулому:

Варіанти	Твердження 1	Твердження 2	Зв'язок
а)	правильне	правильне	правильний
б)	правильне	правильне	неправильний
в)	неправильне	правильне	правильний
г)	правильне	неправильне	неправильний
д)	неправильне	неправильне	правильний
е)	правильне	неправильне	правильний
є)	неправильне	правильне	неправильний
ж)	неправильне	неправильне	неправильний

Задача 7.1.

Потрібно розрахувати загальний коефіцієнт капіталізації, якщо відомо, що:

необхідна частка власного капіталу – 18 %;

ставка відсотка за кредит – 25 %;

кредит надано на вісім років за прямолінійного відшкодування;

коефіцієнт капіталізації для власного капіталу – 10 %.

Як зміниться загальний коефіцієнт капіталізації, якщо підприємство буде залучати до проекту тільки власний капітал?

Як зміниться загальний коефіцієнт капіталізації, якщо підприємство буде залучати до проекту тільки позиковий капітал?

Задача 7.2.

За допомогою "методу депозитної книжки" визначте, яку суму треба внести на депозит під 14 % річних, щоб потім чотири роки підряд знімати по 250 тис. грн (поточна вартість одиничного ануїтету 4,12).

Яка функція грошової одиниці використовується для розв'язання задачі?

Задача 7.3.

За допомогою методів Рінга та Інвуда обґрунтуйте умови повернення інвестицій. Сума, що інвестується, дорівнює 16 000 грн, період інвестування – чотири роки, ставка доходу на інвестиції 14 %, внесок на амортизацію одиниці дорівнює 0,45.

Задача 7.4.

Оренда малого підприємства принесе його власнику протягом чотирьох років щорічний дохід у 800 тис. грн. У наступні п'ять років дохід складе 900 тис. грн щорічно. Визначте поточну вартість сукупного доходу, якщо ставка дисконту – 12 %.

Задача 7.5.

Підприємець заплатив за будівлю і землю 50 000 грн. При цьому ринкова вартість земельної ділянки склала 22 000 грн. Очікуваний строк служби будівлі дорівнює п'ять років, після чого вона повністю знеціниться.

Визначте загальний коефіцієнт капіталізації доходів та його структуру при ставці дисконту – 10 %.

Змістовий модуль 2

Оцінювання потенціалу підприємства

Тема 8. Оцінювання вартості земельної ділянки, будівель і споруд

1. Земельна ділянка – це ...

2. Визначте відповідність понять і їхніх визначень:

1) фізична площа земельної ділянки;	а) площа земної поверхні в межах певної ділянки з урахуванням нерівностей її поверхні;
2) геодезична площа земельної ділянки.	б) площа проекції меж ділянки в геодезичній системі координат.

3. Існують такі основні типи конструкційних систем об'єктів нерухомості:

- а) змішані (комбіновані);
- б) каркасні;
- в) безкаркасні.

4. Характерними особливостями принципів визначення вартості земельної ділянки та нерухомості є ...

5. Установіть відповідність між принципами та їхніми визначеннями:

1) корисність	а) визначає необхідність пошуку оптимального складу всіх компонентів виробничо-господарських систем для кожного типу землекористування, що зумовлює максимальну вартість нерухомості
2) очікування	б) означає, що вартість об'єкта безпосередньо залежить від суми виручки, яку очікує отримати теперішній власник майна від останньої угоди перепродажу
3) заміщення	в) показує залежність вартості об'єкта оцінки від його здатності задовольняти вимоги власників
4) збалансованість	г) базується на можливості альтернативного вибору покупцями об'єктів нерухомості чи земельних ділянок (приблизно однорідних за своєю корисністю), та означає, що вартість окремого об'єкта залежить від наявності на ринку та загальної кількості об'єктів-аналогів

6. Метод визначення ренти базується на визначенні показників:

- а) відносної ренти;
- б) диференціальної ренти;
- в) монопольної ренти;
- г) абсолютної ренти.

7. Залежно від особливостей юридичного статусу та фізичних характеристик об'єкти нерухомості поділяються на такі різновиди: ...

Задача 8.1.

Поточна вартість будівлі і споруд, придбаних на промисловій площадці ВАТ "Марічка", становить 60 000 тис. грн; середньорічний дохід від використання земельно-майнового комплексу в господарській діяльності товариства дорівнює 13 500 тис. грн.

Визначте вартість земельної ділянки у складі земельно-майнового комплексу ВАТ "Марічка", якщо коефіцієнт капіталізації для нерухомості становить 4,8 %, а для землі – 3 %.

Задача 8.2.

Розрахуйте вартість виробничих приміщень у складі цілісного земельно-майнового комплексу, якщо відомо:

об'єкти виробничого призначення складають 73 % загального об'єму об'єкта оцінювання, у т. ч.:

- виробничі приміщення – 50 %;
- інші приміщення виробничого призначення – 45 %;

об'єкти невиробничого призначення – 25 % загального об'єму об'єкта оцінювання;

середня вартість 1 м³ виробничих приміщень складає 1 500 грн;

коефіцієнт обліку відмінностей об'єкта оцінювання від аналога становить 0,47;

коефіцієнт відмінностей у рівні зносу об'єктів нерухомості становить 0,61.

Задача 8.3.

На основі методу дисконтованих грошових потоків, який застосовується для визначення теперішньої вартості майбутніх доходів, які принесуть використання об'єкта нерухомості та можливий його перепродаж (ремісію), розрахуйте теперішню вартість виробничої нерухомості, яку підприємець здає в оренду на вісім років з отриманням таких сум орендної платні, які подані в табл. 8.1.

Таблиця 8.1

Вихідні дані для розрахунку

Роки	1	2	3	4	5	6	7	8
Річна орендна платня, тис. грн	62	64	67	69	70	71	73	75

Очікується, що до кінця строку оренди нерухомість буде коштувати 580 тис. грн. Ставка дисконту дорівнює 10 %.

Задача 8.4.

Вартість земельної ділянки, придбаної за 50 тис. грн, щорічно підвищується на 14 %. Скільки буде коштувати ділянка через п'ять років після придбання?

Задача 8.5.

Оцініть об'єкт нерухомості з ПДВ у 2 млн грн. У табл. 8.2 подано дані про нещодавно продані аналоги.

Вихідні дані для розрахунку

Аналог	Ціна продажу, аналоги, грн	ПДВ, грн
A	9 000 000	1 800 000
B	10 500 000	2 100 000
C	7 500 000	1 500 000

Поясніть, чому валовий рентний мультиплікатор не коригується на відмінності, що існують між об'єктами нерухомості, які оцінюють і порівнюють.

Задача 8.6.

Визначте вартість земельної ділянки, на якій інвестор планує розташувати автозаправну станцію на три колонки. Валові капітальні вкладення на одну колонку визначені у розмірі 50 000 грн. Аналіз експлуатації працюючих АЗС в аналогічних за місцезнаходженням умовах дозволив встановити, що: протягом часу на одній колонці в середньому заправляється 5 автомобілів; одна заправка також у середньому дорівнює 18 літрам бензину; чистий прибуток з одного літра бензину складає приблизно 0,03 грн. Запланована дохідність від об'єкта нерухомості – 10 %; строк економічного життя – п'ять років. Повернення інвестицій здійснюється за прямолінійним методом.

Задача 8.7.

Ринкова вартість споруд дорівнює 500 тис. грн. Тривалість їх економічного життя 55 років. Ставка доходу на інвестиції 11 %. У перший рік експлуатації майновий комплекс (земельна ділянка і збудовані на ній споруди) приніс чистий операційний дохід у розмірі 70 тис. грн. На основі техніки залишку для землі необхідно розрахувати вартість земельної ділянки. Інвестиції в будівлі компенсуються за ануїтетним методом (0,11).

Задача 8.8.

Провести розрахунок диференційованого рентного доходу землі по Україні, якщо: врожайність зернових – 55 центнерів; ціна реалізації центнера зернових – 300 грн; виробничі затрати на гектар – 150 грн; коефіцієнт норми рентабельності – 0,11.

Задача 8.9.

Необлаштована земельна ділянка площею 4 000 м² надана підприємством в оренду під автостоянку для тимчасового зберігання легкових автомобілів на 250 місць. За умовою сторін плата за оренду земельної ділянки встановлена на рівні 18 % річного фактичного доходу від автостоянки.

Уважається, що 80-відсотковий рівень завантаження автостоянки відповідає її ефективному використанню. Відомо, що: сума земельного податку, який підприємство сплачує протягом року за дану земельну ділянку, дорівнює 7 500 грн; плата за машино-місце на автостоянці становить 4 грн за добу; ставка капіталізації для землі в даному районі складає 10 %.

Задача 8.10.

Будівельна компанія "Будинок" має намір придбати земельну ділянку в Харкові для будівництва п'ятизіркового міжнародного готелю на 800 номерів.

Згідно з розробленим бізнес-планом вартість будівництва готельного комплексу, включаючи інженерне облаштування та внутрішнє оздоблення готелю, складатиме 50,5 млн грн. Витрати, пов'язані з реалізацією проекту, будуть профінансовані за рахунок власних коштів фірми (28 %) та за рахунок позики, яку надає міська мерія (72 %). При цьому ставка капіталізації на позиковий капітал становить 18 %, а ставка капіталізації на власний капітал – 12 %.

За результатами попередніх розрахунків сумарні доходи за рік можуть сягнути 30,5 млн. грн. Щорічні витрати на утримання та експлуатацію готелю становитимуть 21,3 млн грн.

Освоєння обраної під будівництво готельного комплексу земельної ділянки не потребує на інженерну підготовку значних витрат, загальний обсяг яких не перевищить 600 тис. грн. Інші витрати, пов'язані з реалізацією проекту забудови, містять:

витрати на проектування та відведення земельної ділянки (10 % вартості будівництва);

витрати, пов'язані з інвестиційним менеджментом та маркетингом (2,5 % вартості будівництва);

прибуток, прийнятний для забудовника (15 % від сумарних витрат на реалізацію проекту).

Обрахувати вартість земельної ділянки.

Задача 8.11.

На земельній ділянці розташована будівля торговельного комплексу з площею торгових залів 2500 м, які здаються в оренду за щомісячною ставкою 120 грн/м².

Ефективний валовий дохід від надання приміщень в оренду становить 75 % від потенційно можливого доходу.

Річні витрати, пов'язані з експлуатацією та утриманням будівлі торговельного комплексу, складають:

- управлінські – 21 100 грн;
- електроенергія – 3 500 грн;
- теплостачання – 18 900 грн;
- водопостачання та каналізація – 2 700 грн;
- земельний податок – 1 300 грн;
- поточний ремонт будівлі – 17 000 грн;
- пожежна сигналізація, охорона об'єкта – 8 000 грн;
- інші витрати – 5 500 грн.

На сьогодні освоєння та забудова земельної ділянки власнику торговельного комплексу коштувала б 569 000 грн, зокрема:

- розробка проєктної документації та відведення земельної ділянки – 90 000 грн;
- інженерна підготовка території та будівництво – 1 300 000 грн;
- менеджмент – 55 000 грн;
- фінансове обслуговування – 20 000 грн;
- маркетинг – 24 000 грн;
- прибуток забудовника – 250 000 грн.

Аналіз ринкових даних свідчить, що ставка капіталізації для ділянок з аналогічною функцією забудови в цьому районі становить 12 %.

Визначте ринкову вартість будівлі торговельного комплексу та земельної ділянки.

Задача 8.12.

Оцініть вартість земельної ділянки Харківського зоопарку, який відвідують 50 000 людей на рік. Вартість квитка складає 25 грн, при цьому 5 % відвідувачів не сплачують за вхід. Крім того, кожен відвідувач витрачає в середньому близько 8 грн на їжу та розваги, з яких до зоопарку у вигляді прибутку надходить 45 %. Загальні витрати зоопарку складають 300 000 грн

на рік. Вартість усіх тварин зоопарку та майна складає 900 000 грн. Ставка капіталізації встановлена на рівні 12 %.

Задача 8.13.

Підприємство "Х-Україна" в одному з районів м. Харкова планує побудувати нову автозаправну станцію з двох колонок. Це дасть змогу одночасно заправляти чотири автомобілі й забезпечувати оптимальне співвідношення між розміром і пропускною спроможністю станції. Обсяг необхідних капітальних вкладень на спорудження колонок АЗС та її стандартних інфраструктурних об'єктів (міні-маркета, місць для підкачки шин і заміни масел та інших) має скласти 600 тис. грн. Для розташування станції знадобиться земельна ділянка розміром 1 000 м.

Досвід експлуатації такого типу АЗС в аналогічних за місцезнаходженням умовах дає підстави проєктувати таке: протягом години на кожній колонці в середньому заправлятимуться п'ять автомобілів; одна пересічна заправка дорівнюватиме 22 літрам бензину; чистий дохід з одного літра бензину складатиме 0,15 грн, а від продажу так званих супутніх товарів і послуг – 6 % від чистого доходу, що отримує АЗС від продажу бензину; дохідність інвестицій в об'єкт нерухомості прогнозується на рівні 13 %, а строк його економічного життя – 10 років.

Враховуючи наведені дані, визначте загальну вартість і вартість 1 м² земельної ділянки, на якій інвестор планує розміщення АЗС.

Тема 9. Оцінювання ринкової вартості машин і обладнання

1. За належністю до основних засобів машини та обладнання групують таким чином:

- а) віднесені до виробничих фондів;
- б) віднесені до непромислових фондів;
- в) віднесені до невиробничих основних фондів.

2. За роллю у виробничому процесі машини та обладнання групують таким чином:

- а) обладнання, що зайняте на побічних та обслуговуючих роботах;
- б) обладнання для виготовлення продукції (надання послуг);
- в) допоміжне обладнання;

- г) основне технологічне обладнання;
- д) основне ремонтне обладнання.

3. Матеріальний знос машин та обладнання – це ...

4. Визначення вартості машин та обладнання методом ринкових порівнянь здійснюється в наступній послідовності:

а) виявлення аналогів і визначення ступеня їх подібності з об'єктом оцінки;

б) аналіз ринку та збір цінової інформації;

в) розрахунок підсумкової ринкової вартості об'єкта оцінки;

г) внесення поправок до цін аналогів.

1) ____ ; 2) ____ ; 3) ____ ; 4) ____ .

5. Техніко-економічне старіння машин та обладнання є ...

6. Іноземні фахівці в галузі оцінки майна виділяють техніко-економічне старіння та пов'язане з ним знецінення на такі види:

а) фізичне;

б) технологічне;

в) моральне;

г) функціональне;

д) економічне (зовнішнє).

7. Визначте відповідність між поняттями і визначеннями:

- 1) функціональне старіння майна;
- 2) економічне старіння майна.

- а) знецінення об'єкта, зумовлене впливом зовнішніх факторів (змінюю ринкової рівноваги попиту та пропонування, запровадженням законодавчих обмежень на використання певного виду устаткування через невідповідність екологічним чи ергономічним критеріям, погіршенням якості сировини);
- б) знецінення об'єкта в результаті невідповідності його параметрів і характеристик сучасному техніко-економічному рівню, що забезпечує достатню потужність, точність, надійність, енергоємність, екологічність та інші споживчі властивості.

8. Установіть відповідність між поняттями та їхніми визначеннями:

1) строк служби	а) кількість років, що проминули від дати створення об'єкта (чи напрацювання)
2) залишковий термін служби	б) проміжок часу між датою встановлення до дати виведення з експлуатації об'єкта (чи повністю відпрацьовано ресурс об'єкта)
3) хронологічний вік	в) прогнозована кількість років до виведення об'єкта з експлуатації (чи залишковий ресурс можливого напрацювання)

9. Найпоширенішими непрямими методами визначення фізичного зносу об'єкта є такі:

- а) метод "ефективного віку";
- б) метод зниження споживчих властивостей;
- в) метод експертизи стану;
- г) метод зниження доходності;
- д) метод капіталізації доходу.

10. Доходний підхід оцінювання ринкової вартості машин і обладнання реалізується в методах:

- а) прямої капіталізації доходів;
- б) дисконтованих доходів;
- в) прямого порівняння;
- г) рівновеликого аналога.

Задача 9.1.

Об'єкт оцінювання має повну вартість заміщення 600 тис. грн. Величина фізичного зносу об'єкта досягає 60 %, технологічне старіння складає 20 %, функціональне старіння – 8 % і економічне старіння – 10 %.

Визначте оціночну вартість об'єкта.

Задача 9.2.

Об'єкт оцінки має повну вартість заміщення 550 тис. грн. Величина фізичного зносу об'єкта досягає 45 %, технологічне старіння складає 20 %, функціональне старіння – 8 % і економічне старіння – 150 %.

Визначте оціночну вартість об'єкта.

Задача 9.3.

Визначте вартість парових котлів ПК 611/4 та ПК 611/7, які мають технічні характеристики, наведені в табл. 9.1:

Таблиця 9.1

Технічні характеристики парових котлів

Технічна характеристика	Скор.	ПК 611/4	ПК 611/7	Коеф. впливу
паропродуктивність	Кп	611	611	1,0
тиск пари	Ктп	13,8	13,82	0,88
вид палива	Квп	вугілля	вугілля/газ	1,18 – 1,65
пром. перегрів		відсутній	відсутній	0,78
спосіб шлаковідведення	Кшл	сухий	сухий	1,0
тип котла	Ктип	барабанний	барабанний	1,05
спосіб компоновки газовідходів	Ккомп	П-видова	П-видова	1,0
конструкція каркасу	Ккк	залежна	залежна	1,0
сейсмічність	Кс	7 балів	5 балів	1,05 – 1,15
блочність	Кбл	80 %	85 %	1,0 – 1,12

Ціна парового котла ПК 611 розраховується, виходячи з розцінок на одиницю паропродуктивності – 3 454 грн.

Тема 10. Нематеріальні активи підприємства і методи їх оцінювання

1. Відповідно до діючого законодавства України об'єктами права інтелектуальної власності громадян визнаються:

а) твори науки, літератури та мистецтва, винаходи, відкриття, корисні моделі, промислові зразки, раціоналізаторські пропозиції, знаки товарів та послуг, результати науково-дослідних робіт та інші результати інтелектуальної діяльності;

б) комп'ютерні програми, бази даних, топографії інтегральних мікросхем, найменування місця походження товару, бази даних, фірмові найменування, ноу-хау тощо.

2. Визначте відповідність між об'єктами і їх складовими:

1) об'єкти авторського права;	а) твори науки;
2) об'єкти науково-технічної інформації.	б) письмові твори наукового, технічного та прикладного характеру;
	в) ескізи, креслення;
	г) науково-технічна інформація;
	д) наукові відкриття.

3. Установіть відповідність між методами оцінювання нематеріальних активів та їхніми визначеннями:

1) за фактичною собівартістю	а) визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності на основі первісної вартості під час придбання
2) за поточною відновною вартістю	б) визначення вартості нематеріального активу на основі сучасних цін та з урахуванням ринкової ситуації під час заміни відповідного об'єкта такої самої корисності
3) чистою вартістю реалізації	в) визначення вартості нематеріального активу, що може бути отримана під час його продажу чи ліквідації на ринку

4. За способом придбання нематеріальні активи підприємства можна підрозділити на:

- а) на правах відчуження;
- б) у спадок;
- в) активи, отримані купівлею.

5. Нематеріальні активи за ознакою цілісності класифікують на:

- а) нематеріальні активи невіддільні від підприємства;
- б) нематеріальні активи відділені від підприємства;
- в) нематеріальні активи невіддільні від індивіда;
- г) нематеріальні активи відділені від індивіда;
- д) нематеріальні активи невіддільні ні від підприємства, ні від індивіда.

6. Установіть відповідність між підходами та їхніми визначеннями:

1) доходний	а) міркуваннях про те, що потенційний покупець, володіючи певною інформацією про предмет купівлі, не заплатить за нього більше, ніж вартість іншого нематеріального активу з тією самою корисністю
2) витратний	б) порівняння об'єкта оцінювання з представленими на ринку аналогічними об'єктами
3) ринковий	в) встановленні причинного зв'язку між функціональними (фізичними, техніко-економічними та іншими) властивостями об'єкта інтелектуальної власності та майбутніми доходами від його використання

7. Механізм формування ціни нематеріального активу значною мірою пов'язаний із методами оцінювання, що визначаються залежно від:

- а) природи об'єкта;
- б) методу його виготовлення;
- в) його походження;
- г) мети використання;
- д) мети оцінювання.

8. Визначте відповідність між підходами і їх складовими:

1) доходний;	а) методи обліку умовної економії;
2) витратний.	б) методи обліку грошових потоків;
	в) методи дисконтування;
	г) методи накопичення додаткової вартості.

Задача 10.1.

Вітчизняна компанія, яка спеціалізується на розробленні прикладних програмних рішень, розглядає можливість виконання замовлення зарубіжної корпорації з виробництва синтетичних миючих засобів. Замовник намагається створити систему внутрішнього корпоративного контролінгу та управління на основі існуючої бухгалтерської інформаційної системи. Фахівці фірми та незалежні експерти визначили необхідний ступінь захисту програмного продукту на рівні 50 %. Коефіцієнт старіння, розрахований спеціалістами фірми-замовника, виходячи з динаміки розвитку корпорації та нестабільності сфери бізнесу, становить 0,15. За попередніми розрахунками собівартість розробки буде становити 20 000 дол. США, а всі інші витрати, пов'язані зі встановленням і поточним обслуговуванням, сягають 38 % від собівартості. Визначте попередню вартість програмного рішення для замовника, якщо витрати на його оновлення становлять 5 000 грн/рік.

Задача 10.2.

Підприємство володіє ноу-хау щодо виготовлення виробу. Витрати на виробництво виробу без використання ноу-хау складають 7,5 грн за одиницю. При цьому 50 % собівартості припадає на трудові витрати. Річний обсяг реалізації виробів – 250 000 одиниць. Ноу-хау дає підприємству можливість економити на кожному виробі за рахунок більш раціонального

використання матеріалів 1,30 грн і 35 % трудових витрат. За прогностичними оцінками, ця перевага буде зберігатися шість років. Необхідно оцінити вартість ноу-хау при ставці дисконту 14 %.

Задача 10.3.

Ринкова вартість активів підприємства "Ідеал" дорівнює 5 000 000 грн, нормалізований чистий прибуток – 900 000. Середній дохід на активи дорівнює 14 %. Ставка капіталізації – 18 %. Оцініть вартість гудвілу.

Тема 11. Трудовий потенціал підприємства та його оцінювання

1. Трудові ресурси – це:

2. Персонал є ...

3. Процес перетворення трудових ресурсів організації в робочу силу складається з таких стадій:

а) трудові ресурси займають робочі місця;

б) робоча сила, витрачаючись у часі і реалізуючись у трудовому процесі, створює споживні вартості;

в) робоча сила знову стає трудовими ресурсами підприємства;

г) трудові ресурси існують у вигляді потенційної робочої сили (деякої безлічі працездатних працівників, що володіють сукупністю фізичних і духовних здібностей), що поза трудовим процесом, тобто поза предметами і знаряддями праці не виявляється.

4. Трудовий потенціал – це ...

5. До категорії "службовець" належать працівники, які ...

а) займаються інженерно-технічними та економічними роботами;

б) зайняті безпосередньо в процесі виробництва та надання матеріальних благ;

в) здійснюють підготовку та оформлення документації, облік і контроль, господарське обслуговування;

г) обіймають посади керівників структурних підрозділів підприємства;

д) виконують суто розумову роботу.

6. Співвідношення кількості звільнених працівників з усіх причин і середньооблікової їх чисельності – це показник ...

- а) частки окремих категорій працівників;
- б) плинності персоналу;
- в) рівня дисципліни;
- г) обігу з вибуття;
- д) продуктивності праці.

7. Визначити відповідність між поняттями:

1) трудовий потенціал працівника;	а) сукупні можливості працівників підприємства активно чи пасивно брати участь у виробничому процесі в межах конкретної організаційної структури виходячи з матеріально-технічних, технологічних та інших параметрів;
2) трудовий потенціал підприємства.	б) індивідуальні інтелектуальні, психологічні, фізіологічні, освітньо-кваліфікаційні та інші можливості особистості, які використовуються чи можуть бути використані для трудової діяльності.

8. Установіть відповідність між потенціалами та їхніми визначеннями:

1) потенціал технологічного персоналу	а) обсяг, глибину і різнобічність загальних і спеціальних знань, трудових навичок і вмінь, що обумовлює здатність працівника до праці визначеного змісту і складності
2) управлінський	б) здатності і схильності людини, стан її здоров'я, працездатність, витривалість, тип нервової системи та ін.
3) кваліфікаційний	в) рівень цивільної свідомості і соціальної зрілості, ступінь засвоєння працівником норм ставлення до праці, ціннісні орієнтації, інтереси, потреби і запити у сфері праці, виходячи з ієрархії потреб людини
4) психофізіологічний	г) сукупні можливості працівників підприємства, задіяних у профільному та суміжних виробничо-господарських процесах для виробництва продукції (роботи, послуг) встановленої якості та визначеної кількості
5) соціальний	д) можливості окремих категорій персоналу підприємства щодо ефективної організації та управління виробничо-комерційними процесами підприємства (організації)

9. Традиційно використовують такі типи одиниць виміру розміру трудового потенціалу підприємства:

- а) натуральні;
- б) умовно-натуральні;
- в) часові;
- г) вартісні;
- д) умовно-вартісні;
- е) умовні.

10. Трудомісткість продукції визначається як співвідношення:

- а) обсягу продукції в натуральному виразі та фонду витраченого робочого часу на виробництво продукції;
- б) фонду витраченого робочого часу на виробництво продукції та обсягу продукції в натуральному виразі;
- в) обсягу продукції у вартісному виразі та фонду витраченого робочого часу на виробництво продукції;
- г) обсягу продукції в натуральному виразі та середньо облікової чисельності персоналу;
- д) фонду витраченого робочого часу на виробництво продукції та обсягу продукції у вартісному виразі.

11. Колектив робітників, які сумісно виконують планові завдання і несуть колективну й індивідуальну відповідальність за результати своєї праці – це ...

12. Реальна заробітна плата – це:

- а) нарахована та отримана робітником заробітна плата за певний період часу;
- б) кількість товарів та послуг, які можливо придбати за отриману робітником заробітну плату;
- в) нарахована, але не отримана робітником заробітна плата;
- г) винагорода за працю понад встановлених норм, за трудові успіхи, винахідливість та за особливі умови праці;
- д) заробітна плата за певний період часу без урахування винагороди за працю понад встановлених норм, за трудові успіхи, винахідливість та за особливі умови праці.

13. Відношення кількості звільнених працівників за власним бажанням та за порушення трудової дисципліни до середньооблікової їхньої чисельності – це ...

Задача 11.1.

Обчисліть можливе підвищення продуктивності праці, обумовлене дією окремих чинників у об'єднанні "Славутич", користуючись такими даними.

У звітному році обсяг товарної продукції об'єднання становив 60 000 тис. грн, а виробіток продукції у розрахунку на одного працівника – 8 000 грн. Обсяг виробництва продукції в розрахунковому році має збільшитися на 12 %.

Верстатний парк машинобудівного об'єднання у звітному році налічував 800 одиниць. У розрахунковому році він буде збільшений до 880 одиниць. Водночас кожний новий верстат має бути на 18 % продуктивнішим за середній за строком служби в наявному парку устаткування. Окрім того, 100 найбільш застарілих верстатів будуть замінені на нові. Продуктивність нових верстатів у середньому на 35 % більше продуктивності замінюваного устаткування. У розрахунковому періоді передбачається здійснити модернізацію 50 одиниць устаткування, що уможливить підвищення його продуктивності приблизно на 20 %. Частка робітників-верстатників у загальній чисельності персоналу об'єднання дорівнює 45 %.

Унаслідок розвитку спеціалізації й кооперування виробництва питома вага купованих виробів і напівфабрикатів у розрахунковому році, за попередніми оцінками, має зрости з 22 % до 24 %. Це має забезпечити певну економію витрат живої праці.

Кількість днів, що мають бути відпрацьовані одним робітником протягом року, в розрахунковому періоді передбачається збільшити з 240 до 250. За даними звітного року частка робітників-виробничників у загальній чисельності працівників об'єднання становила 80 %.

У звітному році втрати від виробничого браку дорівнювали 2,5 % від валових витрат на виробництво (собівартості) продукції. У наступному році втрати від браку передбачається скоротити вдвічі, що має забезпечити зменшення витрат праці в розрахунку на одиницю продукції і відповідну економію робочої сили.

Деякі виробничі підрозділи об'єднання передбачається перевести на безцехову структуру управління. Значно підвищиться комп'ютеризація

планово-економічних, обліково-бухгалтерських та інженерних робіт. Буде введено в розрахунковому періоді автоматизований контроль якості продукції і відмінено проведення міжопераційного контролю якості деталей. Здійснення зазначених заходів дозволить відносно вивільнити 50 осіб.

Задача 11.2.

Комплексно оцінити потенціал працівника Петрова О. О. Він працює на підприємстві токарем (3-й розряд), має неповну вищу освіту, стаж роботи десять років, один раз на три роки проходить курси підвищення кваліфікації, за матрицею визначення ділових якостей робітників має стійкі 3 бали, виконує значні обсяги роботи із середньою якістю, але своєчасно.

Задача 11.3.

Комплексно оцінити потенціал працівника Іванова І. І. Він працює на підприємстві слюсарем (3-й розряд), має середньоспеціальну освіту, працює на підприємстві 3-й рік, пройшов короткострокові курси підвищення професійної майстерності, його ділові якості оцінені на рівні 2-х балів, станом на сьогодні виконує незначні обсяги роботи, але з високою якістю та ритмічністю, яка відповідає 1,5 балам.

Задача 11.4.

Комплексно оцінити потенціал працівника Шевченко Т. Г. Вона працює прибиральницею, має загальну середню освіту, стаж роботи на підприємстві 20 років, ділові якості не перевищують 2 бала, виконує значні обсяги роботи із середньою якістю та ритмічністю.

Тема 12. Оцінювання вартості бізнесу

1. Головна складність визначення ринкової вартості бізнесу полягає в необхідності проведення системних розрахунків і узгодження таких основних складових:

- а) ринкової вартості всіх активів підприємства (матеріальних і нематеріальних);
- б) ефективності розподілу та використання виробничих ресурсів;
- в) якості господарських процесів (виробничих та управлінських);
- г) ринкової позиції та конкурентоспроможності продукції;
- д) ринкової позиції та конкурентоспроможності підприємства.

2. Мета та характер розрахунків вимагають вирізняти такі оцінки вартості бізнесу:

- а) внутрішню;
- б) зовнішню;
- в) змішану.

3. Коефіцієнт капіталізації під час оцінювання вартості бізнесу може бути визначений ...

4. У світовій практиці існує кілька методів розрахунку вартості репутації фірми:

- а) бразильський;
- б) німецький;
- в) швейцарський;
- г) дисконтний;
- д) метод Грефа;
- е) англосаксонський метод.

Задача 12.1.

Використовуючи всю перелічену нижче інформацію, розрахуйте всі можливі види мультиплікаторів: ціна/прибуток, ціна/грошовий потік. Розрахунок треба зробити на одну акцію і по підприємству в цілому. Фірма має в обігу 20 000 акцій, ринкова ціна однієї акції 120 грн (табл. 12.1).

Таблиця 12.1

Звіт про прибутки та збитки

1. Виручка від реалізації, грн	60 000
2. Витрати, грн	50 000
3. У тому числі амортизація, грн	140 000
4. Сума сплачених відсотків, грн	50 000
Ставка податку на прибуток, %	30

Задача 12.2.

Треба оцінити підприємство "Гай", річна виручка від реалізації його продукції складає 750 000 тис. грн (табл. 12.2).

Пасив балансу підприємства "Гай"

1. Власний капітал	5 000 000
2. Довгострокові зобов'язання	600 000
3. Короткострокові зобов'язання	200 000

Аналогом є підприємство "Супутник", ринкова ціна однієї акції складає 25 грн, число акцій в обігу – 850 000. Річна виручка від реалізації 9 000 000 грн (табл. 12.3).

Пасив балансу підприємства "Супутник"

1. Власний капітал	8 900 000
2. Довгострокові зобов'язання	3 000 000
3. Короткострокові зобов'язання	5 000 000

Задача 12.3.

Об'єкт нерухомості протягом семи років забезпечує в кінці кожного року потік орендних надходжень у 300 тис. грн. Після отримання останньої орендної плати він буде проданий за 12 000 тис. грн. Витрати щодо продажу складуть 550 тис. грн. Розрахуйте сукупну поточну вартість майбутніх надходжень грошових коштів, якщо ймовірність отримання запланованої суми оренди й продажу потребує застосування ставок дисконту в 18 % і 8 %, відповідно.

Задача 12.4.

Підприємець купив магазин за 180 тис. грн і здав його в оренду зі щорічною платнею 30 тис. грн. Згодом до нього надійшло три пропозиції щодо продажу нерухомості:

- 1) продаж через 5 років за 200 тис. грн;
- 2) продаж через 7 років за 230 тис. грн;
- 3) продаж через 10 років за 245 тис. грн.

Обґрунтуйте, яка з пропозицій є найкращою у разі ставки дисконту – 14 %.

Задача 12.5.

За методом вартості чистих активів вартість ВАТ "Харків" складає 50 млн грн. Для підприємств даної галузі ринок передбачає премію за контроль 27 % та знижку за недостатню ліквідність – 32 %. Потрібно оцінити 5 %-й пакет акцій ВАТ "Харків".

Тема 13. Прикладні аспекти оцінювання потенціалу підприємства

1. В основі організації моніторингу є декілька базових принципів, серед яких можна виділити такі ключові ...

2. Основними особливостями під час моніторингу є:

- а) динамічність;
- б) складність структури;
- в) гнучкість;
- г) комплексність;
- д) функціональність.

3. Оберіть правильну комбінацію тверджень та зв'язок між ними.

Особливості моніторингу визначають той факт, що організація моніторингу поточних можливостей підприємства є складним процесом, тому що не повинна здійснюватися з залученням програмних продуктів, побудованих на основі адекватної системи критеріїв і показників.

Варіанти	Твердження 1	Твердження 2	Зв'язок
а)	правильне	правильне	правильний
б)	правильне	правильне	неправильний
в)	неправильне	правильне	правильний
г)	правильне	неправильне	неправильний
д)	неправильне	неправильне	правильний
е)	правильне	неправильне	правильний
є)	неправильне	правильне	неправильний
ж)	неправильне	неправильне	неправильний

4. Розподілити етапи процесу організації моніторингу поточних можливостей послідовно:

- а) визначення складу інформації;
- б) визначення процесів, які найбільш істотно впливають на формування та реалізацію поточних можливостей;
- в) визначення цілей та завдань;
- г) побудова моделі потенціалу підприємства та на її основі – моделі моніторингу.

5. Моделювання – це ...

6. Вибрати критерії ефективності реальних інвестиційних проєктів при проведенні аналізу їхнього порівняльного аналізу:

- а) ЧПД < 1, ІП < 1;
- б) ЧПД > 0, ІП > 0;
- в) ЧПД > 0, ІП > 1;
- г) ЧПД > 1, ІП > 0.

7. Побудова моделі потенціалу здійснюється з дотриманням таких основних вимог ...

8. Процес дисконтування – це:

- а) процес визначення внутрішньої ставки доходності;
- б) процес визначення теперішньої вартості майбутніх грошових надходжень;
- в) процес нарощування вартості грошей у часі;
- г) процес визначення ефективності капіталовкладень.

9. Конструювання графоаналітичних моделей становить ...

10. Спеціальними випадками вважаються:

- а) викуп паїв (акцій) закритих компаній (товариств із обмеженою відповідальністю та закритих акціонерних товариств);
- б) емісія нових акцій;
- в) підготовка до продажу підприємств, що приватизуються;
- г) обґрунтування варіантів проведення санації підприємств-банкрутів;

д) перевірка ціни пропозиції по акціям закритих акціонерних товариств великими професійними інвесторами.

11. Оберіть правильну комбінацію тверджень та зв'язок між ними.

Графоаналітичні моделі не мають перевагу наочності результатів, тому що не дозволяють швидко отримати інформацію щодо проблемних елементів потенціалу.

Варіанти	Твердження 1	Твердження 2	Зв'язок
а)	правильне	правильне	правильний
б)	правильне	правильне	неправильний
в)	неправильне	правильне	правильний
г)	правильне	неправильне	неправильний
д)	неправильне	неправильне	правильний
е)	правильне	неправильне	правильний
є)	неправильне	правильне	неправильний
ж)	неправильне	неправильне	неправильний

12. Для оцінки вартості паю, що викупается, існують такі можливі варіанти ...

13. Оберіть правильну комбінацію тверджень та зв'язок між ними.

Спеціальні випадки застосування оцінки підприємства (бізнесу) не стосуються незвичайних господарських ситуацій, тому що мають місце в ринковій економіці, і деякі з них передбачаються законодавством.

Варіанти	Твердження 1	Твердження 2	Зв'язок
а)	правильне	правильне	правильний
б)	правильне	правильне	неправильний
в)	неправильне	правильне	правильний
г)	правильне	неправильне	неправильний
д)	неправильне	неправильне	правильний
е)	правильне	неправильне	правильний
є)	неправильне	правильне	неправильний
ж)	неправильне	неправильне	неправильний

14. Випуск нових акцій становить ...

15. Тому емісія нових акцій можлива за умов виконання певних вимог підприємством-емітентом, а саме:

а) визначення співвідношення між балансовою та оціночною (ринковою) вартістю його власного капіталу;

б) якщо оціночна вартість власного капіталу менша за балансову, дозволяється емісія на величину виявленого відхилення;

в) якщо оціночна вартість власного капіталу менша за балансову, емісія не дозволяється, а балансова вартість власного капіталу зменшується на величину виявленого відхилення.

16. Розрізняють такі санаційні заходи, що впливають на оцінку підприємства:

а) санація в режимі економії;

б) санація на основі існуючих інвестиційних проєктів з коротким строком окупності (як правило, такі проєкти базуються на інноваціях);

в) санація на основі продовження перспективних інвестиційних проєктів, які не були розпочаті раніше, але на їх завершення підприємству не вистачило часу та коштів.

Тема 14. Розвиток підприємства: зміст, сучасні концепції та передумови

1. Розвиток підприємства – це ...

2. Економічне зростання підприємства є ...

3. Виділяють наступні основні напрями аналізу, до яких належать:

а) модель нелінійних стадій зростання;

б) теорії структурних перетворень;

в) теорія внутрішньої залежності;

г) неокласична теорія (приватизація і вільні ринки);

д) концепція ендогенного зростання або так звана нова теорія економічного зростання.

4. Оберіть правильну комбінацію тверджень та зв'язок між ними.

Успішна реалізація накопичених позитивних змін на рівні підприємств припускає розробку і впровадження в практичну повсякденну економічну

діяльність механізмів управління ефективним розвитком, тому що практичні основи пов'язані з теоріями економічного зростання.

Варіанти	Твердження 1	Твердження 2	Зв'язок
а)	правильне	правильне	правильний
б)	правильне	правильне	неправильний
в)	неправильне	правильне	правильний
г)	правильне	неправильне	неправильний
д)	неправильне	неправильне	правильний
е)	правильне	неправильне	правильний
є)	неправильне	правильне	неправильний
ж)	неправильне	неправильне	неправильний

5. Теорія економічного зростання становить ...

6. На думку американського економіста та історика Уолт У. Ростоу, економічний устрій будь-якого суспільства може бути охарактеризований за допомогою одного з шести понять:

- а) традиційне суспільство;
- б) сучасне суспільство;
- в) дозрівання передумов для ривка;
- г) ривок до самопідтримуваного зростання;
- д) перехід до технологічної зрілості;
- е) ера масового споживання.

7. Економічний механізм, за допомогою якого інвестиції можуть прискорити зростання, описується моделлю:

- а) Джона Фаєм;
- б) Артура Льюїса;
- в) Харрода-Домара.

8. Відповідно до теорії емпіричного аналізу форм розвитку збільшення заощаджень та інвестицій розглядається як ...

9. Емпіричні дослідження є ...

10. Залишок Солоу – це ...

11. Визначте відповідність між стратегіями і їхніми тлумаченнями:

1) реактивні стратегії;	а) дозволяють уникнути погіршення стану, припинення розвитку, сприяють подальшому підвищенню темпів зростання;
2) проактивні стратегії.	б) спрямовані на здійснення часткових перетворень, мають фрагментарний характер, мета – відтворення попереднього стану.

Тема 15. Методичні підходи до визначення резервів розвитку підприємства та його потенціалу

1. Резерви розвитку потенціалу – це ...

2. Встановіть відповідність між класифікаціями ресурсів та їхніми визначеннями:

1) технічні	а) характер розташовуваної інформації про саме виробництво і зовнішнє середовище, можливість її розширення і підвищення вірогідності та ін.
2) технологічні	б) характер і гнучкість керуючої системи, швидкість проходження керуючих впливів тощо
3) кадрові	в) стан активів, ліквідність, наявність кредитних ліній тощо
4) просторові	г) динамічність методів технології, наявність 55 конкурентоздатних ідей, наукові заділи тощо
5) організаційної структури системи управління	д) кваліфікаційний, демографічний склад працівників, їхня здатність адаптуватися до зміни цілей виробництва
6) інформаційні	е) характер виробничих приміщень, території підприємства, комунікацій, можливість розширення тощо
7) фінансові	є) особливості виробничого устаткування, інвентарю, основних і допоміжних матеріалів тощо

3. За способами виявлення резерви бувають:

- а) поточні;
- б) зовнішні;
- в) явні;
- г) внутрішні.

4. За терміном використання резерви поділяються на:

- а) перспективні;
- б) матеріальні;
- в) поточні.

5. За результатами впливу резерви поділяються на:

- а) зростання обсягу продукції;
- б) удосконалювання асортименту продукції;
- в) поліпшення якості продукції;
- г) зниження собівартості продукції;
- д) підвищення прибутковості продукції.

6. Залежно від джерела утворення резерви бувають двох груп ...

7. За економічною природою резерви бувають:

- а) організаційно-технічними;
- б) соціальними;
- в) інтенсивними;
- г) матеріальними;
- д) екстенсивними.

8. Принцип пріоритету базується на ...

9. У сфері продуктивності як цілі можуть бути встановлені такі показники:

- а) продуктивність устаткування;
- б) продуктивність праці в натуральному вираженні;
- в) продуктивність праці у вартісному вираженні;
- г) результативність праці.

10. Традиційні методи аналізу – це ...

11. Розмір якого запасу визначається в межах половини середнього інтервалу між поставками:

- а) транспортного запасу;
- б) підготовчого запасу;
- в) поточного запасу;
- г) резервного запасу.

12. Резерви можна класифікувати за:

- а) напрямками підвищення ефективності виробництва;
- б) сферами виникнення;
- в) рівнями ієрархії управлінської структури.

Запитання для самодіагностики

Тема 1. Сутнісна характеристика потенціалу підприємства

1. Що таке потенціал?
2. Що розуміють під терміном "економічний потенціал підприємства"?
3. Які підходи існують до визначення поняття "економічний потенціал підприємства"?
4. Чим обумовлена актуальність поняття "потенціал підприємства"?
5. Які можливості надасть українським підприємствам визначення величини їхнього потенціалу?
6. Як виникло поняття "потенціал"? З якою метою воно використовується в економічній літературі?
7. Чим відрізняється поняття "економічний потенціал підприємства", "виробничий потенціал підприємства", "виробнича потужність підприємства"?
8. Які ознаки має виробничий потенціал підприємства?
9. Чи залежить актуальність цього поняття від типу економічної системи держави?
10. Охарактеризуйте сутність гнучкості і потужності виробничого потенціалу підприємства.

Тема 2. Структура і графологічна модель потенціалу підприємства

1. З яких елементів складається загальнотеоретична модель формування потенціалу підприємства?
2. Яку структуру має економічний потенціал підприємства?
3. Охарактеризуйте взаємозамінність елементів як властивість виробничого потенціалу підприємства.
4. Чи може потенціал підприємства набути оптимальної структури без впливу керуючої системи?
5. Чи може структура потенціалу підприємства бути оптимальною тривалий час без коректуючих впливів?
6. Які існують шляхи оптимізації структури потенціалу підприємства?
7. У чому полягає сутність графоаналітичного методу діагностики підприємницького потенціалу підприємства, названого "квадрат потенціалу"?

8. Яким методом пропонує проводити діагностику потенціалу підприємства І. М. Репіна? У чому сутність цього методу?

9. Перерахуйте і розкрийте зміст функціональних блоків для оцінювання потенціалу підприємства?

10. Розкрийте зміст алгоритму графоаналітичного методу оцінювання потенціалу підприємства "Квадрат потенціалу".

11. Розкрийте зв'язок між формою та розміром квадрата потенціалу підприємства і його життєвим циклом.

Тема 3. Формування потенціалу підприємства: поняття і загальна модель

1. Що таке система?

2. Які властивості має система?

3. Для чого створюються людиною штучні системи?

4. Які концепції складності систем існують?

5. Розкрийте поняття синергетичного ефекту.

6. Яку пряму і опосередковану користь має синергія?

7. Що таке взаємозамінність елементів виробничого потенціалу підприємства?

8. Як знайти межу взаємозамінності елементів виробничого потенціалу підприємства?

9. Чи існує оптимальна структура потенціалу для усіх підприємств?

10. Які шляхи оптимізації структури потенціалу підприємства ви знаєте?

11. Що таке реструктуризація і в чому полягає її необхідність для оптимізації потенціалу підприємства?

Тема 4. Особливості формування виробничого потенціалу підприємства

1. Які існують підходи до формування нового потенціалу підприємства?

2. Які існують підходи до реформування існуючого потенціалу підприємства?

3. Назвіть зовнішні обмеження формування виробничого потенціалу підприємства.

4. Назвіть внутрішні обмеження формування виробничого потенціалу підприємства.

5. У чому полягають відмінності в змісті процесів формування та реформування потенціалу?

6. Розкрийте особливості формування потенціалу підприємств залежно від галузі.

7. Охарактеризуйте форми квадратів потенціалу підприємств хімічної та вугільної промисловості.

8. Охарактеризуйте форму квадратів потенціалу підприємств транспорту і фінансової сфери.

9. Охарактеризуйте форми квадратів потенціалу підприємств будівельного комплексу і сільського господарства.

10. Охарактеризуйте форми квадратів потенціалу підприємств енергетики та легкої промисловості.

Тема 5. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства

1. Розкрийте зміст поняття конкурентоспроможності підприємства.

2. Які рівні конкурентоспроможності виділяють?

3. Назвіть етапи оцінювання конкурентоспроможності потенціалу підприємства.

4. Як формується система індикаторів – показників конкурентоспроможності підприємства? Які індикатори входять до неї?

5. Розкрийте сутність матричних методів оцінювання конкурентоспроможності. Які методи відносяться до матричних?

6. Розкрийте сутність індикаторних методів оцінювання конкурентоспроможності. Які методи відносяться до індикаторних?

7. Які ви знаєте прикладні моделі оцінювання конкурентоспроможності потенціалу підприємства?

8. Визначте сутність поняття і мету оцінювання конкурентоспроможності.

9. Охарактеризуйте зміст STEP- і SWOT-аналізу.

10. Охарактеризуйте зміст SPACE- і GAP-аналізу.

11. Охарактеризуйте зміст вивчення профілю об'єкта і STEP-аналізу.

Тема 6. Теоретичні основи оцінювання потенціалу підприємства

1. Які особливості має потенціал підприємства як об'єкт оцінювання?

2. Назвіть властивості підприємства як товару.

3. Перерахуйте специфічні особливості підприємства.

4. Сформулюйте поняття вартості.

5. Коротко охарактеризуйте історію оцінної діяльності в Україні.

6. Коли і для якої мети була організована Українська спілка оцінників? Які функції вона виконує?

7. Якими основними законодавчими актами регулюється оцінна діяльність в Україні?

8. Сформулюйте основні положення Закону України "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні".

9. Охарактеризуйте міжнародні стандарти оцінки.

10. Назвіть обов'язкові та необов'язкові випадки оцінки майна.

11. Перерахуйте принципи оцінювання майна.

Тема 7. Методичні підходи до оцінювання потенціалу підприємства

1. Назвіть види вартості за ступенем ринковості та за цілями оцінювання, охарактеризуйте їхню сутність.

2. Назвіть види вартості за характером аналогів та за принципами бухгалтерського обліку, охарактеризуйте їхню сутність.

3. Назвіть види вартості залежно від перспектив розвитку підприємства, охарактеризуйте їхню сутність.

4. Чим відрізняється індивідуальне оцінювання від масового?

5. Перерахуйте етапи індивідуального оцінювання.

6. Охарактеризуйте сутність доходного (прибуткового) підходу до оцінювання, сферу його застосування.

7. Назвіть переваги і недоліки доходного (прибуткового) підходу.

8. Охарактеризуйте сутність витратного підходу до оцінювання, сферу його застосування.

9. Назвіть переваги і недоліки витратного підходу.

10. Охарактеризуйте сутність порівняльного підходу до оцінювання, сферу його застосування.

11. Назвіть переваги і недоліки порівняльного підходу.

12. Як сформулювати остаточний висновок про вартість оцінюваного об'єкта?

Тема 8. Оцінювання вартості земельної ділянки, будівель і споруд

1. Назвіть відмінності оцінного зношування від бухгалтерського.

2. Охарактеризуйте сутність методів оцінювання накопиченого зношування (економічного віку, модифікованого методу економічного віку, методу розбивки).

3. Назвіть методи розрахунку загального коефіцієнта капіталізації, які використовуються залежно від обсягу наявної достовірної ринкової інформації.

4. Які методи визначення норми дисконтування ви знаєте?

5. Назвіть групи розрахункових моделей капіталізації.

6. Чим обумовлена достовірність результатів, які отримують за допомогою порівняльного підходу?

7. Якими методами здійснюється оцінювання ринкової вартості ділянок землі?

8. Які одиниці порівняння використовують під час здійснення аналізу продажів землі?

9. Коли використовується метод розбивки земельної ділянки?

10. Охарактеризуйте сутність методу залишку для землі й умови його застосування.

11. Які методи використовуються для оцінювання ринкової вартості будівель і споруд?

12. Охарактеризуйте сутність методу порівняльної одиниці й умови його застосування для оцінювання будівель і споруд.

Тема 9. Оцінювання ринкової вартості машин і устаткування

1. Які ви знаєте цілі оцінювання машин і устаткування?

2. Чим відрізняються методики оцінювання машин й устаткування від методик оцінювання нерухомості?

3. Назвіть можливі об'єкти оцінювання машин і устаткування.

4. Охарактеризуйте сутність витратного підходу у застосуванні його до оцінювання машин і устаткування, назвіть принципи, на яких базується витратний підхід.

5. Розкрийте сутність вартості відновлення та заміщення оцінюваних машин й устаткування.

6. Перерахуйте методи, які використовуються у рамках витратного підходу, розкрийте їхню сутність.

7. За допомогою яких показників описуються споживчі властивості машин й устаткування?

8. Охарактеризуйте сутність порівняльного підходу в застосуванні його до оцінювання машин і устаткування.

9. Перерахуйте рівні подібності машин й устаткування, розкрийте їхню сутність.

10. Перерахуйте методи, які використовуються в межах порівняльного підходу, розкрийте їхню сутність.

11. Що потрібно для використання доходного підходу до оцінювання машин і устаткування?

12. За допомогою яких методів реалізується доходний підхід до оцінювання машин і устаткування?

13. Як обрати відповідну методику для оцінювання машин і устаткування? Від яких факторів залежить цей вибір?

Тема 10. Нематеріальні активи і методи їх оцінювання

1. Перерахуйте і розкрийте сутність груп нематеріальних активів з погляду призначення й правового регулювання.

2. Назвіть види вартості, за якими оцінюються нематеріальні активи підприємства, їх сутність.

3. Які методи застосовуються при використанні витратного підходу до оцінки нематеріальних активів?

4. Розкрийте сутність методу виграшу в собівартості, умови його застосування.

5. Розкрийте сутність методу вартості створення, умови його застосування.

6. У яких випадках для оцінювання нематеріальних активів застосовуються методики капіталізації доходу і дисконтування грошових потоків?

7. Який підхід доцільно використовувати під час оцінювання гудвілу, винаходів і ноу-хау? Перерахуйте методи цього підходу.

8. Розкрийте сутність методу надлишкових прибутків, назвіть основні етапи методу.

9. Для оцінювання яких видів нематеріальних активів використовують метод звільнення від роялті? У чому полягає його сутність?

10. Для оцінювання яких видів нематеріальних активів використовують метод переваги в прибутках? У чому полягає його сутність?

11. Для оцінювання яких видів нематеріальних активів використовують метод прямого аналізу ринкових продажів? У чому полягає його сутність?

12. Як визначити економічний ефект від використання нематеріального активу?

13. Назвіть методи оцінки гудвілу, розкрийте їхню сутність.

Тема 11. Трудовий потенціал підприємства та його оцінювання

1. Розкрийте сутність концепції "людських ресурсів", її підґрунтя.
2. Які підходи до обліку людських ресурсів ви знаєте?
3. Охарактеризуйте сутність моделі активів (або "витратної" моделі) обліку людських ресурсів.
4. Охарактеризуйте сутність другої моделі обліку людських ресурсів (моделі корисності).
5. Які цілі оцінки кадрового потенціалу підприємства ви знаєте?
6. У чому полягає сутність поняття "трудовий потенціал підприємства"?
7. Розкрийте структуру кадрового потенціалу підприємства.
8. Перерахуйте основні показники обсягу трудового потенціалу підприємства.
9. Які складові включає трудовий потенціал працівника?
10. У чому полягає сутність поняття "сукупний працівник" і як воно використовується для оцінювання кадрового потенціалу підприємства?
11. Які підходи використовуються для оцінювання кадрового потенціалу підприємства?

Тема 12. Оцінювання вартості бізнесу

1. Розкрийте властивості бізнесу як товару.
2. Розкрийте сутність поняття оцінювання бізнесу.
3. Охарактеризуйте необхідність і цілі оцінювання бізнесу.
4. Назвіть і розкрийте види вартості.
5. Перерахуйте підходи до оцінювання бізнесу, розкрийте їх сутність.
6. Назвіть чинники, що впливають на величину оцінної вартості бізнесу.
7. Перерахуйте і охарактеризуйте принципи оцінювання бізнесу, засновані на уяві власника.
8. Перерахуйте і охарактеризуйте принципи оцінювання бізнесу, пов'язані з експлуатацією власності.
9. Перерахуйте і охарактеризуйте принципи оцінювання бізнесу, обумовлені дією ринкового середовища.
10. Назвіть підходи і відповідні ним методи оцінювання бізнесу.
11. Розкрийте процес оцінювання бізнесу, зміст його етапів.

Тема 13. Прикладні аспекти оцінювання потенціалу підприємства

1. Назвіть основні законодавчі акти з оцінювання майна в Україні.
2. Хто виконує оцінювання майна в Україні?
3. У яких випадках виникає необхідність оцінювання об'єктів нерухомості?
4. За допомогою яких методів можна виконати оцінювання вартості підприємства як діючого?
5. За допомогою яких методів можна виконати оцінювання вартості підприємства в процесі банкрутства – ліквідаційної вартості?
6. Назвіть найбільш характерні особливості концепції оцінювання підприємства як діючого.
7. Перерахуйте особливості визначення ліквідаційної вартості.
8. Який підхід є як найбільш прийнятним для оцінювання підприємства як діючого?
9. Як оцінити вартість підприємства з метою інвестування?
10. Як оцінити вартість підприємства з метою реструктуризації?
11. Назвіть методи, які використовуються для оцінювання підприємства з метою інвестування та з метою реструктуризації.

Тема 14. Розвиток підприємства: зміст, сучасні концепції та передумови

1. Охарактеризуйте декілька поглядів на сутність терміну "розвиток".
2. Наведіть класифікацію основних ознак розвитку підприємства.
3. Розкрийте сутність технічного та організаційного розвитку підприємства та їх планування.
4. Наведіть основні показники технологічного рівня підприємства.
5. Розкрийте зміст плану технічного розвитку та організації виробництва, принципи та етапи планування організаційного та технічного розвитку.
6. Охарактеризуйте сутність і відмінність понять "розвиток" і "зростання".
7. Назвіть та розкрийте види зростання.
8. "Еволюційна" та "революційна" моделі розвитку на підприємстві: сутність відмінності.
9. Розкрийте концепції організаційного розвитку підприємства через зміну його структури.

10. Охарактеризуйте сучасні напрями модифікації підприємств та структур управління. Назвіть основні варіанти розвитку підприємства.

Тема 15. Методичні підходи до визначення резервів розвитку підприємства та його потенціалу

1. Назвіть методи стратегічного аналізу, які застосовуються для стратегічного аналізу макрооточення підприємства, безпосереднього оточення (галузі і конкуренції), організації, продукту, стратегічного фінансового аналізу, стратегічного інвестиційного аналізу, аналізу стратегії та ухвалення стратегічних рішень.

2. Охарактеризуйте застосування матричних методів для розроблення стратегії підприємства.

3. Розкрийте сутність матричної моделі.

4. Назвіть головні переваги та недоліки матричних методів.

5. Розкрийте сутність матричної моделі вибору стратегій розвитку підприємства.

6. Розкрийте сутність понять "стратегія підприємства" і "стратегія розвитку підприємства".

7. Розкрийте сутність понять стратегічної позиції та позиціонування.

8. Охарактеризуйте матричний підхід до визначення стратегічної позиції підприємства, який базується на таких параметрах, як рівень розвитку стратегічного потенціалу і вплив зовнішнього середовища підприємства та його недоліки.

Рекомендована література

Основна

1. Афанасьев Н. В. Управление развитием предприятия: монография / Н. В. Афанасьев, В. Д. Рогожин, В. И. Рудыка – Харьков : ИНЖЭК, 2003. – 184 с.
2. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. / Н. С. Краснокутська – Київ : Центр навч. літ., 2005. – 352 с.
3. Мартіянова М. П. Робоча програма з навчальної дисципліни "Потенціал і розвиток підприємства" для спеціальності 8.03050401 "Економіка підприємства" всіх форм навчання / М. П. Мартіянова, Г. Л. Матвієнко-Біляєва. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2015. – 64 с.
4. Мартіянова М. П. Тестові завдання з навчальної дисципліни "Потенціал і розвиток підприємства" для студентів спеціальності 8.03050401 "Економіка підприємства" всіх форм навчання / М. П. Мартіянова, Г. Л. Матвієнко-Біляєва. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2016. – 56 с.

Додаткова

5. Гавва В. Н. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. / В. Н. Гавва, Е. А. Божко. – Київ : ЦНЛ, 2004. – 224 с.
6. Герасимчук З. В. Управління потенціалом підприємства : навч. посіб. / З. В. Герасимчук, Л. Л. Ковальська. – Луцьк : "Волинські старожитності", 2012. – 336 с.
7. Должанський І. З. Управління потенціалом підприємства : навч. посіб. / І. З. Должанський, Т. О. Загорна, О. О. Улаліх. – Київ : ЦНЛ, 2006. – 362 с.
8. Іванов В. Б., Кохась О. М., Хмелевський С. М. Потенціал підприємства : науково-метод. посіб. / В. Б. Іванов, О. М. Кохась, С. М. Хмелевський. – Київ : Кондор, 2009. – 300 с.
9. Лапін Є. В. Економічний потенціал підприємств промисловості: формування, оцінка, управління : дис. д-ра екон. наук : 08.07.01 / Лапін Євген Васильович. – Суми, 2006. – 432 с.
10. Пономаренко В. С. Стратегічне управління / В. С. Пономаренко. – Харків : Основа, 1999. – 632 с.

11. Потенціал і розвиток підприємства : навч. посіб. / А. Л. Сабади-рєова, О. М. Бабій, Т. В. Куклінова, Д. Є. Салавеліс. – Одеса : ОНЕУ, ротапінт, 2013. – 343 с.
12. Потенціал підприємства: формування та використання : підручник / Н. В. Касьянова, Д. В. Солоха, В. В. Морєва та ін. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Київ : "Центр учбової літератури", 2013. – 248 с.
13. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. / О. К. Добикіна, В. С. Рижиков, С. В. Касьянюк та ін. – Київ : Центр учбової літератури, 2007. – 208 с.
14. Сіменко І. В. Аналіз фінансово-економічного потенціалу підприємства / І. В. Сіменко, І. М. Білоусова, О. О. Батлукова. – Донецьк : Дондуєт, 2004. – 169 с.
15. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. / О. С. Федонін, І. М. Рєпіна, О. І. Олексюк. – Київ : КНЕУ, 2006. – 316 с.
16. Хомяков В. І. Управління потенціалом підприємства / В. І. Хомяков, І. В. Бакум. – Київ : Кондор, – 2009. – 400 с.
17. Чухрай Н. Формування інноваційного потенціалу підприємства: маркетингове та логістичне забезпечення : монографія. – Львів: Вид. Нац. університету "Львівська політехніка", 2002. – 316 с.
18. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : підручник / З. Є. Шершньова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ : КНЕУ, 2004. – 699 с.

Зміст

Вступ.....	3
Методичні рекомендації до розв'язання практичних завдань	5
Змістовий модуль 1. Економічна сутність потенціалу підприємства	5
Змістовий модуль 2. Оцінювання потенціалу підприємства	13
Практичні завдання.....	16
Змістовий модуль 1. Економічна сутність потенціалу підприємства	16
Змістовий модуль 2. Оцінювання потенціалу підприємства	44
Запитання для самодіагностики.....	70
Рекомендована література.....	79
Основна	79
Додаткова	79

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ПОТЕНЦІАЛ І РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА

**Методичні рекомендації
до практичних завдань
для студентів спеціальності 051 "Економіка"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Мартіянова** Марина Павлівна

Відповідальний за видання *Д. В. Шиян*

Редактор *О. В. Анацька*

Коректор *Н. В. Грінченко*

План 2020 р. Поз. № 95 ЕВ. Обсяг 82 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*